

Uppsala Tillväxt

Planeringsunderlag 2030/2050

Innehåll

MEGATRENDER SOM SÄTTER RAMEN

1. Globaliseringen.....	5
2. Växande städer.....	6
3. Från väst till öst	7
4. Fler blir äldre	8
5. Teknikutvecklingen skapar nya möjligheter	9
6. Allt hänger ihop	10
7. Större och mindre på en gång	11
8. Ett varmare klot.....	12
9. Ökade spänningar.....	13
10. Jag och vi	14
Vad betyder trenderna för Uppsala?	14

REGIONALA FÖRUTSÄTTNINGAR

En del av rikets tillväxtmotor.....	17
Stockholm dominerar	19

SCENARIER: UPPSALA 2030/2050

Utgångspunkter	23
Vilken tillväxt behöver Uppsala ha beredskap för?.....	26
Vad krävs?	29

PLANERINGSTAL

Miljötypologi	31
Boenderelaterade nyckeltal	35
Verksamhetsrelaterade nyckeltal.....	39

Inledning

Sweco Eurofutures har, på uppdrag av Uppsala kommun med Regionförbundet Uppsala län som medfinansier, utarbetat denna rapport i syfte att skapa en bild av utmaningar och behov för Uppsala kommuns översiktsplanering att ta hänsyn till i perspektivet 2030/2050

Syftet har inte varit att förutse exakt hur staden/kommunen kommer att utvecklas – det är helt enkelt inte möjligt - utan att spänna upp det möjliga utfallsrummet som planeringen behöver ta höjd för - den strategisk beredskap kommunen behöver iaktta.

Arbetet har tagit sin utgångspunkt i de modellframskrivningar som tagits fram gemensamt av länen i Östra Mellansverige, avseende befolknings- och sysselsättningsutveckling med sikte på 2030/2050, samt kommunens egen befolkningsprognos.

Arbetet har även tagit sin utgångspunkt i relevanta samhällstrender ("megatrender") som kan förväntas ha stor betydelse för den framtida utvecklingen i regionen.

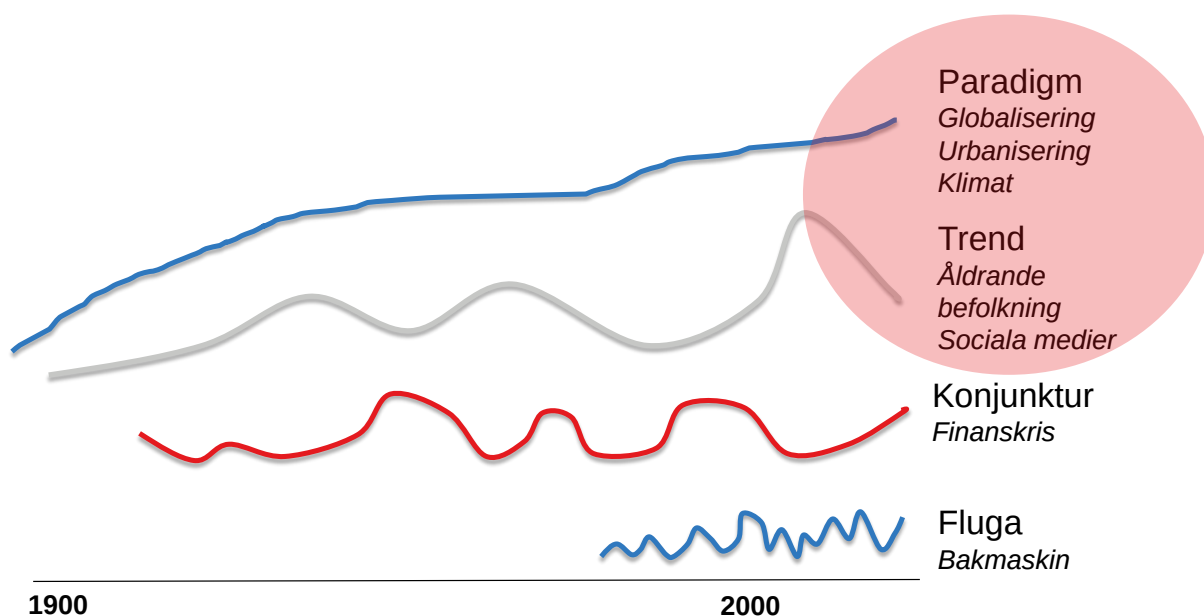
De regionala förutsättningarna analyseras och beskrivs genomgående utifrån den funktionella arbetsmarknadsregionen Stockholm-Uppsala.

Analysen utmynnar i en beskrivning av trender och scenarier på övergripande nivå samt utrymmesbehov för olika ändamål i olika områden på lokal nivå.

Megatrender som sätter ramen

Som bakgrund för arbetet med att se över förutsättningarna för Uppsalas framtida utveckling presenteras i denna rapport ett antal trender som med stor sannolikhet kommer att få betydelse och behöver beaktas när staden väljer strategier för att möta framtiden.

Vid studier av trender är det lätt att färgas av det som händer just nu. Enskilda flugor eller konjunkturskiften, som den svåra och långvariga finanskris som vi fortfarande befinner oss i, riskerar lätt att skymma blicken och göra oss till fångar i nuet. Syftet med en trendspaning som denna är att ta sig förbi ridån av daglig information och att försöka identifiera mer bakomliggande trender eller t o m paradigmskiften, som påtagligt kan komma att förändra förutsättningarna för enskilda, näringslivet och offentlig sektor. Även med denna ambition i sikte är det väsentligt att påminna sig om att de identifierade trenderna beskriver vad som sker om utvecklingen fortsätter på samma sätt som hittills – dvs. utan radikala trendbrott. Att planera för Faktor X, som ett tredje världskrig eller en förödande global pandemi, kan förvisso vara av intresse, men bidrar knappast till att ge Uppsala vägledning för framtiden.

Medan konjunkturer och enstaka modeflugor kommer och går så sker stora och viktiga förändringar som efteråt ofta är lätta att identifiera men just nu svåra att bestämma – såväl avseende deras egentliga innehåll som deras implikationer i vardagen. Trendspaningen i denna rapport bidrar med tankegods kring en framtidsbild utifrån ett antal utvecklingskurvor, bilden de förmedlar stämmer troligen mer eller mindre väl med en önskad utveckling för Uppsala. Det innebär att Uppsala måste förhålla sig till de olika trenderna på olika sätt – de behöver alla särskild uppmärksamhet.

1. Globaliseringen

Globaliseringen är inget nytt. En rad parallella processer under de senaste 50 - 60 åren har drivit på internationaliseringen och bidragit till ett successivt större internationellt utbyte av varor och tjänster. Globaliseringen driver på utvecklingen mot en alltmer specialiserad ekonomi och ett ökat utbyte mellan länder och kontinenter. Med IT-revolutionen, nedrivningen av handels hinder och öppnandet av nya marknader har globaliseringen tagit ökad fart. Resultatet har blivit en snabb välstandsökning i flertalet av världens länder och andelen människor i världens utvecklingsländer som lever i fattigdom enligt FN:s definition har minskat från 40 % år 1981 till cirka 15 % idag.

Drivkrafter och effekter

Sverige har länge varit ett land vars industriella struktur gynnats av globaliseringen och de nya marknader och möjligheter som därmed öppnats. Men globaliseringen bidrar också till en ökad konkurrens och därmed att kravet på regioners och nationers anpassning och omställningsförmåga ökar. Med globaliseringen följer en ökad specialisering i alla branscher. Svenska regionala kluster tävlar i allt högre grad med andra regioner runt om i världen med motsvarande specialiteter.

Företagen i Uppsala och Stockholm tävlar i allt mindre grad med varandra och allt mer med företag i regioner utanför Sverige. Trots att världshandeln periodvis drabbas av bakslag, som den pågående ekonomiska krisen, så talar det mesta fortfarande för att takten i globaliseringen inte kommer att avta sett över 15 – 20 års tid.

Den ökade globaliseringen, där fokus allt mer skiftar mot Asien, går hand i hand med en ökad fokusering på den regionala nivån och dess förmåga att attrahera invånare och investeringar. Varje region i världen står inför uppgiften att erbjuda något unikt som ger den en roll i det globala nätverkssamhället och därigenom vara attraktiv för företag, besökare och invånare.

Regioners funktionalitet och tillgänglighet spelar i detta sammanhang en betydande roll för företagets konkurrenskraft. För detta krävs, förutom goda kommunikationer, ett väl fungerande regionalt innovationssystem, som är byggt på ett nära samspel mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor.

Globaliseringen leder också till ökad mångfald och invandring till Uppsala. Den ökade mångfalden är en tillgång i ett allt mer globalt orienterat och kunskapsberoende samhälle där kreativitet och innovationsförmåga skapar ökad konkurrenskraft.

Men globaliseringen ställer också nya krav på ledarskap och de politiska styrformerna. Vid sidan om de traditionella välfärdsuppgifterna ställs också krav på förmåga och mandat att fatta lång- och kortfristiga beslut i centrala tillväxt- och utvecklingsfrågor. Många av dessa uppgifter har tidigare handlagts centralt, på statlig nivå. Då specialiseringen förfinas och varje regions behov blir alltmer specifika talar mycket för att det krävs en ökad beslutskraft på regional nivå.

2. Växande städer

Urbaniseringen – att vi bor och arbetar i allt större städer – är en trend som pågått i århundraden. Trenden har under de senaste decennierna stärkts av globaliseringen. Städer är tillgängliga, de har ett utbud av en större och bredare arbetskraft och de erbjuder miljöer som är attraktiva för individer och företag. De har också en bättre utbyggd infrastruktur – från gator och kollektivtrafik till bredband – än mer glest bebodda områden. Städerna symboliserar livschanser och hopp om ett bättre liv för en stor del av världens befolkning – inte minst bland yngre generationer och inte bara i utvecklingsländerna.

Sedan några år bor för första gången mer än hälften av jordens befolkning i städer och polariseringen av befolkning och tillväxt till allt större urbana centra bedöms fortgå. Om trettio år tror många forskare att upp till 70 % av världens befolkning kommer att vara bosatt i städer. Världens städer förväntas växa i storlek lika mycket under de kommande 30 åren som de vuxit hittills sedan städer första gången bildades.

Drivkrafter och effekter

Såväl erfarenheter som forskning visar att en hög befolkningstäthet och ett stort befolkningsunderlag vanligen gynnar ekonomisk tillväxt. Storstäders större och tätare befolkning ger fördelar som bl.a. underlättar kunskapsöverföring, möjliggör såväl ökad bredd som specialisering inom näringslivet, minskar transaktionskostnaderna och underlättar matchningen på arbetsmarknaden. Befolkningen ökar därför snabbare i storstadsregioner än i små regioner, vilket driver på urbaniseringsprocessen ytterligare i en självförstärkande trend. Det finns också ett tydligt samband mellan antalet branscher i en region och dess befolkningsstorlek. Ju större befolkningsunderlag, desto fler branscher. Vidare ser vi idag en tendens mot mer urbant präglade generationer, där tidigare generationers kopplingar till landsbygden inte lever kvar på samma självklara vis, vilket också förstärker den urbana livsformen som norm.

Sverige tillhör redan de mest urbaniserade länderna i Europa. Mer än hälften av Sveriges totala inkomster kommer från storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö och deras andel ökar stadigt. Men, med urbaniseringen följer också olika trängseffekter, som bidrar till en regionförstoring, där även storstäders omland integreras i storstadens utveckling.

För att klara arbetskraftsförsörjningen och rymma företag i mindre lönsamma (men för regionen som helhet viktiga) branscher spelar storstadens samspel med sitt omland en viktig roll. Städer och mindre eller medelstora orter i storstäders närhet kan då genom den ökade tillgängligheten dra nytta av den samlade kapaciteten och utvecklas starkare än vad som annars varit fallet. En situation som allt mer kommit att präglade Uppsala, där stadens och länets tillväxt är nära sammanflätade med huvudstadsregionens som helhet.

3. Från väst till öst

Globaliseringen avspeglas tydligt i världens ekonomiska geografi. Under detta århundrade kommer Asien, med Kina som dominerande spelare, återigen att ta ledande roller på den globala arenan. Men även länder som Brasilien och delar av den afrikanska kontinenten kommer att bli mer synliga. På sikt kan detta medföra stora geopolitiska och handelsmässiga implikationer, men mycket talar för att även om USA:s andel av världsmarknaden kommer att minska så kommer vi troligen inte att se någon avgörande scenförändring i den globala maktbalansen under de närmaste årtiondena.

Drivkrafter och effekter

När folkrika länder som Kina eller Indien utvecklas mot mer moderna ekonomier innebär det också att de blir både ekonomiska och geopolitiska stormakter. För Sveriges del finns det redan tecken på en förflyttning av världshandeln från väst till öst. Europa är fortfarande den klart dominerande handelspartnern, men under de senaste tio åren har import- och exportandelen gentemot EU bara ökat svagt och för Europa som helhet har den varit oförändrad. Samtidigt ser vi hur handelsutbytet med Storbritannien minskat mest (med nära en tredjedel under de senaste tio åren) och att USA spelar en allt mindre roll för den svenska handeln medan Kina, Indien, Ryssland och Brasilien (BRIK-länderna) stadigt ökar sin andel. År 2011 svarade de för 10,4 % av Sveriges import, jämfört med 3,3 % för tio år sedan. Under samma period nära halverades vår export till USA och BRIK-länderna passerade tillsammans USA:s andel av den svenska exporten.

För Europa och Sverige, men också för Uppsala, innebär skiftet från öst till väst att förbindelserna österut blir allt viktigare. Framförallt att Kina och Indien kommer att spela en ökad roll i Stockholmsregionens utbyte med omvärlden. Andelen företag i regionen med asiatiska ägare kommer att öka från dagens låga nivåer och svenska företags affärer på den snabbt växande marknaden i Asien kommer att växa. Behovet av resande mellan Stockholm och framförallt Kina och Indien kommer successivt att öka. Empiriska studier av globala koncerners lokalisering av FoU-avdelningar visar att den internationella tillgängligheten är den viktigaste lokaliseringsfaktorn tillsammans med den inomregionala tillgängligheten. Detta stöds också av en enkätundersökning som gjorts till ett stort antal företag i Stockholm. I den undersökningen svarade samtliga verksamma FoU-företag att Arlanda har en avgörande eller mycket viktig roll för deras verksamhet. Under de närmaste tio åren kommer detta avspeglas främst i ett ökat affärsresande, vilket kan öppna för nya direktlinjer från Arlanda till städer som Shanghai, Hongkong och Delhi. Förskjutningen från väst till öst kommer också att få effekter på det regionala handelsutbytet, framtida investeringsmönster och utvecklingen inom besöksnäringen.

4. Fler blir äldre

På ett par generationer har medellivslängden i Sverige ökat kraftigt och hälsoläget förbättrats radikalt. Den högre livslängden innebär att andelen äldre nu ökar snabbt. Fyrtioåringarnas intåg i pensionärlivet riskerar att medföra en explosiv ökning av kostnaderna för vård och omsorg – även om de kommer att vara friska längre än gårdagens pensionärer.

Därtill ska läggas att inom några år börjar befolkningen i förvärsaktiv ålder att minska. Vissa forskare hävdar att detta i sin tur kommer att få stora makroekonomiska konsekvenser och i värsta fall även åtföljas av en lång period av deflation som inleds runt år 2030. Då växer bördan ännu kraftigare för den förvärsaktiva befolkning, som enligt dagens prognoser fortsätter att minska även under 2020-talet.

Drivkrafter och effekter

Gjorda beräkningar pekar på att om kostnaden per vård dag fortsätter att öka i samma takt som hittills så kan de totala kostnaderna för sjukvården komma att öka nära tre gånger fram till år 2040. Utgifterna för äldreomsorgen väntas öka i minst samma omfattning.

Den ökade andelen äldre i befolkningen kommer också att påverka såväl produktionspotentialen som efterfrågan på bostäder och utbudet av service. Kopplat till detta även möjligheten att fortsatt leverera välfärd och offentlig sektors andel av ekonomin, där Uppsala redan idag har en hög andel.

Den offentliga sektorn står inför mycket stora utmaningar under de närmaste tjugo åren. Inte minst gäller detta förutsättningarna att finansiera olika offentliga tjänster via skattsedeln, beroende inte enbart på demografiska förändringar utan även på fortsatta kostnadsökningar i sektorn. Hittills har kostnadsutveckling och ett ökat åtagande kunnat kompenseras genom skattehöjningar och relativt lägre reallöner i offentlig sektor. Mycket talar dock för att nya lösningar kommer att krävas, samtidigt som fler kommer att betala för mer av den egna vården och omsorgen. Förväntningarna – såväl vad gäller välfärdstjänster som pensioner och trygghetssystem – kommer bli allt svårare att möta.

I ett samhälle där variation, anpassning och valmöjligheter blir allt viktigare berörs också möjligheterna till ett för individen anpassat och tryggt boende, dvs. en bostadspolitik för mångfald. Hur väl samhället klarar att tillhandahålla dessa för morgondagens medborgare viktiga funktioner kommer att ha en stor betydelse för hur attraktiva städer och regioner kommer att uppfattas.

5. Teknikutvecklingen skapar nya möjligheter

Informations- och kommunikationstekniken (IKT) har under de senaste tio till femton åren skapat helt nya möjligheter. IKT-revolutionen innebär också att en allt större del av våra liv och ekonomin utspelas virtuellt/på nätet. Men vi står bara i början av denna utveckling. Om ytterligare tjugo år är samhället mycket mer virtuellt än idag, med intelligenta system som samspelar med oss i vardag och arbete.

Redan idag är nästan 3 miljarder människor och mer än tio gånger så många maskiner uppkopplade på Internet – en utveckling som formligen har exploderat under de senaste åren. Internet möjliggör ett informationsutbyte, sprider kunskap och driver innovation på ett sätt som världen aldrig tidigare skådat. Samtidigt skapar Internet också nya möjligheter till övervakning och öppnar vägar för nya former av brottslighet.

Drivkrafter och effekter

Framförallt inom styr och reglerteknik, liksom bioteknik, nanoteknik och neuroteknik kommer IKT att bidra till framsteg som var närmast otänkbara vid detta sekels början. Teknikutvecklingen kommer sannolikt att möjliggöra genombrott i utvecklingen av förebyggande mediciner mot folksjukdomar som diabetes, Alzheimers och hjärt- och kärlsjukdomar. Fler människor kommer att vara arbetsföra längre och få ett bättre liv.

Vi kommer att få ändrade möjligheter att bo och arbeta, där ännu fler yrken kommer att kunna vara i stort sett platsoberoende. För kommuner som Uppsala innebär det att etablerade synsätt på organisation, verksamhet och lokalförsörjning ifrågasätts. När vi är uppkopplade var vi än befinner oss så kommer möten och annan interaktion på distans att vara vardag snarare än ett pittoreskt undantag i företag och organisationer.

Vi kommer om några decennier också ha ett mycket "smartare" trafiksystem än idag, där bilen sannolikt sköter både navigation och körning och där olika kollektiva trafikslag både hänger ihop och själva anpassar sig efter olika flöden över dygnet. Förändringar som radikalt påverkar hur vi reser och rör oss i vardagen.

Många ställer därtill stora förhoppningar till att teknikutvecklingen ska hjälpa oss att möta klimatförändringen. Utvecklingen kommer säkert att bidra med många värdefulla lösningar, men enbart teknik lär inte räcka för att lösa frågan.

6. Allt hänger ihop

Samverkan och samarbete, som alltid varit en viktig del av vårt samhälle, är just nu inne i en revolutionerande utvecklingsfas där samverkan och interaktion i nätverk av allt större djup och omfång mellan individer, företag och offentlig sektor, snabbt ökar. Vi är på väg in i ett samhälle där allt mer hänger ihop och där IKT i hög takt vidgar möjligheterna till mänsklig interaktion. En annan faktor är ett ökat fokus på hållbar utveckling, som kommer att ställa större krav på öppenhet mellan offentlig verksamheter och företag i deras relation med allmänheten.

Drivkrafter och effekter

Den starkaste drivkraften bakom denna trend är IKT, som skapar helt nya möjligheter till interaktion. Med IKT följer fler öppna standarder, krav på transparens och ökad social interaktion. För offentlig sektor innebär det att möjligheterna till och kraven på interaktion mellan medborgare och beslutsfattare, vårdtagare och vårdare, skola och elev osv. kommer att öka. Inom privat sektor ökar snabbt möjligheterna att nå nya marknader, interagera med kunder och partners, utveckla nya affärsmodeller eller att få tillgång till ny kunskap. I gränslandet mellan privat och offentlig sektor kommer också samverkan och utbyte att öka – alltifrån möjligheterna att bygga globala kluster och innovationssamarbeten till att samverka kring drift och utveckling av verksamheter. Samtidigt ökar också kraven på organisationers och företags konkurrensförmåga.

År 2012 använde 44 % av medborgarna i EU någon gång Internet för att interagera med offentliga myndigheter – i Sverige var siffran sannolikt mycket högre. I mitten av år 2013 fanns 1 150 miljoner konton på Facebook och fler än 225 miljoner människor hade ett konto på LinkedIn – ett professionellt nätverk för olika yrkesutövare. Uppsalas förmåga att möta denna utveckling är avgörande för att locka nya människor eller för att bygga tillräcklig kritisk massa för att utveckla och kommersialisera kunskap från stadens utbildnings- och forskningsinstitutioner.

Vi kan nu se hur gamla paradigmen förändras genom utvecklad samverkan mellan små, innovativa och stora marknadskontrollerande företag i den ständigt pågående teknikutvecklingen, olika former av platsoberoende lösningar (distansarbete, telependling, videokonferenser, SKYPE osv.), e-handelslösningar (företag till kund, företag till företag, kund till kund osv.), och e-tjänster (offentliga serviceportaler, e-tjänster, e-hälsa, e-lärande osv.) Denna förändring kommer successivt att förändra våra behov av mobilitet och våra transportbehov. För företagen gäller det att hänga med i den snabba utvecklingen och att haka på de framväxande globala värdekedjor som skapas i det alltmer integrerade samhället. För den offentliga sektorn är förmågan att förstå och anpassa sig till denna trend avgörande både för dess framtida leveransförmåga och för dess trovärdighet.

Det finns också en baksida på denna trend. När allt hänger ihop ökar också risken att "bli smittat" av andras problem – finansiellt, organisatoriskt eller individuellt – eller utsättas för brottslighet. Bluffaktörer eller traditionellt industrispionage ersätts nu av sofistikerade attacker mot företagshemligheter, bankers servrar, näthandelsrelaterade bedrägerier eller identitetsstöld. En brottslig verksamhet som ställer helt nya krav på säkerhet och säkerhetstänkande.

7. Större och mindre på en gång

Den nya ekonomiska geografi som växer fram påverkar också de lokala och regionala förutsättningarna för individer och företag. En generell slutsats är att ökad täthet skapar bättre möjligheter, en trend som tydligt avspeglas i en allt tätare integrerad Stockholmsregion, där effekterna också sprider sig radiellt ut i Mälardalen. Resultatet blir ett rörligare samhälle, där tid och tillgänglighet blir en viktigare faktor än avstånd. Ett samhälle där på lokal och regional nivå ökad arbetspendling och branschbredd går hand i hand med befolkningsunderlaget och där på nationell och internationell nivå migration, turism, utlandsstudier, eller arbete i annat land stadigt ökar. Världen blir samtidigt både större och mindre.

Drivkrafter och effekter

Den ökade rörligheten för människor, varor, tjänster, information och kapital är den främsta drivkraften bakom omstruktureringen av näringslivet – i Sverige, inom EU och globalt. När kommunikationerna förbättras och rörligheten ökar förstärks några faktorer som har en stor betydelse för en Orts eller regions attraktivitet och ekonomiska utveckling.

Ett större befolkningsunderlag leder med få undantag till högre produktivitet, en större närmemarknad för företagen, ökade valmöjligheter för individen, en enklare matchning av arbetskraften mot företagens behov och ett större underlag för utbildning och forskning.

En ökad global tillgänglighet gör också att företagen kommer närmare en större marknad och närmare sina konkurrenter och samarbetspartners. Företagen kan lättare bli en del av allt viktigare globala värdekedjor. Globaliseringen innebär att betydelsen av specialisering växer i alla branscher. Förutsatt en hög tillgänglighet, lockar specialiseringen fler företag och deras underleverantörer till samma plats eftersom de då kan dra nytta av gemensamma skalfördelar. För att förnya och specialisera företagen krävs ett väl fungerande regionalt innovationssystem, som bygger på ett samspel mellan näringsliv, akademi och offentlig sektor. Med ett ökat underlag och hög tillgänglighet förstärks den regionala innovationsförmågan.

Effekterna av denna trend kan avläsas i Mälardalens utveckling. Redan idag ser vi att såväl regionens som Uppsalas tillväxt bygger på arbetspendling och invandring och ett stort utbyte med omvärlden.

Den virtuella rörligheten, baserad på informations- och kommunikationsteknologi, har goda förutsättningar att i allt högre grad komplettera eller rent av ersätta den fysiska rörligheten. Genom smarta IKT-lösningar går det idag att uppnå samma fördelar och att utföra många aktiviteter som tidigare krävt fysisk rörelse. Det är sannolikt att utvecklingen av IKT kommer att förändra våra konsumtionsmönster, resvanor, transportsystem och mänskliga kontakter mer dramatiskt än vi idag kan föreställa oss.

8. Ett varmare klot

Jordens klimat har alltid varit föränderligt – bara för 7 000 år sedan avslutades den senaste istiden. Det var också då som vår civilisation tog sitt avstamp. Men medan tidigare klimatförändringar tycks ha berott på små variationer i jordens bana runt solen, så är allt fler forskare överens om att vi nu påbörjat en klimatförändring som huvudsakligen beror på mänsklig påverkan. Bara några graders högre medeltemperatur kommer att medföra allvarliga konsekvenser på kommande generationers livsförutsättningar. Människans ekonomiska "framsteg" har dessutom i många andra avseenden haft en negativ påverkan på miljön i form av utsläpp, minskad biologisk mångfald och stora uttag av ändliga naturresurser. Om inget sker, så kommer vi redan år 2030 att behöva två jordklot för att uthålligt kunna försörja världens population på nuvarande standardnivå.

Drivkrafter och effekter

Den huvudsakliga drivkraften bakom såväl den globala uppvärmningen som annan miljöbelastning är det ännu obrutna sambandet mellan ekonomisk tillväxt, förbrukning av naturresurser och utsläpp, såsom av koldioxid till atmosfären. Det råder fortfarande en stor osäkerhet om när klimatförändringen på allvar kommer att påverka våra samhällen, men många forskare tror att de stora effekterna kommer att börja skymtas någon gång under perioden 2030 – 2050. Många menar att vi nu behöver ta frågor kring hållbar utveckling på större allvar, vilket bland annat innebär en omställning av våra energisystem och en "grönare" tillväxt baserad på resurseffektivitet, kunskap och innovation.

Klimatförändringen kommer i allt högre grad att påverka den politiska agendan globalt, nationellt och lokalt. Den kommer att omfatta frågor som utbyggnadsplanering, resurseffektivitet och investeringsbehov. Detta är i sin tur frågor som nära knyter an till den byggda miljön, täthet kontra spridning etc. Mycket talar också för att det globala konsumtionsutrymmet kommer att minska när det blir mer uppenbart att investeringar i omställning mot ett mer klimatanpassat samhälle är smartare än att ha skenande kostnader för att åtgärda allt större verkningar av klimatförändringen. Längs vägen står vi även inför hot om brist på nyckelråvaror – vatten, mat, energi, bas- och jordartsmetaller m m – och de ekonomiska och geopolitiska ansträngningar det för med sig. Även om Sverige är välförsörjd i många avseenden påverkas vi indirekt av det som sker i vår omvärld.

För Uppsala innebär detta framförallt ett behov av en tydlig hållbarhetsdimension inom såväl inom offentliga och privata verksamheter som inom samhällsplaneringen i stort. Men, förändringarna innebär inte bara hot, de skapar också möjligheter att utveckla de nya tjänster och produkter som kommer att behövas för att klara framtida utmaningar – något som ställer nya krav på samverkan och innovationsförmåga.

9. Ökade spänningar

Under de senaste åren har media varit fyllda med rapporter om oroligheter, demonstrationer och folkresningar. Den arabiska våren, Occupy Wall Street, protester mot offentliga neddragningar i Grekland och Spanien, eller upplopp i svenska förorter är några exempel. Dessa oroligheter är inte bara resultatet av konjunkturella vågor utan också ett symptom på en global trend där en historiskt hög andel av förädlingsvärdet kommer den rikaste procenten av befolkningen till del, medan allt fler upplever en försämrad levnadsstandard. Paradoxalt nog växer klyftorna mellan olika befolkningsgrupper samtidigt som länder och världen som helhet blir rikare. Med växande klyftor följer ett ökat utanförskap, ungdomsarbetslöshet och migration. Historiskt vet vi att i kölvattnet av ökade sociala spänningar följer ofta främlingsrädsla och en ökad risk för internationella konflikter.

Drivkrafter och effekter

Drivkraften bakom de ökade spänningarna är inte bara ökade ekonomiska klyftor. De sociala spänningarna ökar också när utanförskapet ökar på grund av strukturella omställningar i näringslivet eller svårigheter t ex för unga eller nyligen invandrade att komma in på arbetsmarknaden. Förutom sociala effekter kommer också nya frågor med koppling till samhällsplaneringen i fokus. Inte minst handlar det om trygghet och säkerhet, som påverkar människors och företags val och t o m kan komma att påverka lokaliseringsmönstret i regionen. I många länder ser vi redan s k "gated communities" där de privilegierade skaffar sig egna skyddssystem och de som inte har råd med detta betalar för olika typer av bevakningstjänster. Uppsala och Stockholmsregionen uppvisar också stora skillnader i social och ekonomisk status mellan olika områden.

Precis som är fallet med klimatförändringen, så syns effekterna inte omedelbart. Men ett stort antal människor i bidragsberoende, många som inte klarar gymnasiebehörighet i skolan eller ungdomar som går med i kriminella gäng är alla symptom på att något inte står helt rätt till. Eftersom kommunerna i Sverige har det slutliga ansvaret för sina invånares försörjning innebär ett ökat utanförskap också ökade kommunala kostnader. Det är därför angeläget och lönsamt för Uppsala (och andra kommuner) att på olika sätt vidta åtgärder och planera på ett sätt som både motverkar stora klyftor i samhället och ger ett tryggt, öppet och inkluderande samhälle.

10. Jag och vi

Det postmoderna samhället innebär ett skifte – från det trygga, säkra, konforma och förutsägbara till ett mer öppet och fritt samhälle där det mesta tycks möjligt och rådande konventioner utmanas. I det individualiserade samhället, drivet av globalisering och IKT med en ökad decentralisering, privatiseringar, avregleringspolitik, fler valmöjligheter osv., minskar politiska institutioners inflytande och det är svårt att hitta "det gemensamma". Att förverkliga sig själv – oavsett om det handlar om halsotrender, jobb- eller boendekarriär eller att utveckla ett speciellt fritidsintresse – blir allt mer centralt för allt flera. Individualiseringen ställer också nya krav på arbetsgivare, företag som levererar olika produkter och tjänster och på den offentliga sektorn. Paradoxalt nog är den nya friheten för stora grupper i samhället samtidigt bara en chimär eftersom de har varken resurserna eller förmågan att ta vara på möjligheterna.

Fortfarande finns också ett stort engagemang i enskilda frågor, ofta med stöd av nya kanaler som sociala media. Det politiska intresset i samhället är alltså inte mindre, men i individualismens anda väljer vi helst de delar som "passar mig" snarare än helheter som "gynnar oss".

Drivkrafter och effekter

Den ökade individualismen kommer att ställa stora krav på den offentliga sektorn. Det handlar då om allt från behov av mer individualiserade lösningar i kommunernas serviceutbud till större krav på transparens kring kvalitet och resultat. Troligen kommer också kraven på utbudsbredd att öka, vilket kan skapa konflikter mellan vad som ska finansieras via skattsedeln och via den egna plånboken. Inom t ex bostadssektorn kommer sannolikt kraven på speciallösningar att öka när olika grupper vill skraddarsy sitt boende utifrån det skede i livet de befinner sig. Risken för en ökad segregation mellan starka och svaga grupper i samhället är påtaglig. Civilsamhället i viss mån kan bidra till att möta en sådan utveckling.

Enfrågesamhället, i kombination med ett allt starkare genomslag för sociala medier, kommer framförallt att ställa stora krav på det politiska systemet. För det första handlar det om helt nya kanaler för kommunikation, där det inte räcker med att delta utan man måste också ha en hög förståelse för hur IKT kan användas och hur det påverkar kommunikationsmönster inom den kommunala förvaltningens ledning och i de politiska partierna. För det andra innebär enfrågesamhället att ansvaret för helheten vilar ännu mer tungt på kommunen än idag. Följden blir bland annat att prioriteringar behöver motiveras tydligare. Kommunen kommer få allt svårare att tillgodose olika (sär-)intressen och riskerar, liksom de politiska partierna, att bli en diversehandel där ideologi och idédebatt ersätts av ett marknadstänkande – en stormarknad där alla hittar något som passar dem.

Vad betyder trenderna för Uppsala?

Vad betyder då de ovan nämnda trenderna och omvärldsförändringarna för Uppsala? I många avseenden kommer kommunens och regionens konkurrenskraft och utvecklingsförmåga att styras av dessa, mer eller mindre opåverkbara, omvärldstrender. Uppsala kommer alltså inte att själva kunna påverka utvecklingen genom de planer man själv tar fram och beslutar om. Men det innebär inte att framtiden är huggen i sten eller enbart styrs av faktorer som inte går att påverka.

Uppsala ligger i en region med goda framtidsförutsättningar. Många regioner i Sverige skulle vara nöjda om de hade liknande förutsättningar. Men även om Uppsala av allt att döma kommer att klara sig rätt bra framöver så kommer staden och länet ur ett längre tidsperspektiv att få ett fortsatt ökande beroende av utvecklingen i omvärlden. De ovan tecknade trenderna innebär en rad utmaningar och troliga omvärldsförändringar som Uppsala på olika sätt måste förhålla sig till. Det kommer inte att räcka för Uppsala att lita på sitt goda läge och att passivt vänta på framtiden - att "vänta och se". För det första garanterar dagens gynnsamma position i Stockholmsregionen inte evig framgång i en värld där Europa tappar ekonomiskt inflytande i världen. När den globala konkurrensen skärps krävs att Uppsala håller sig ajour med viktiga skeenden och förmår att anpassa sig till dem. För det andra innebär flera av de redovisade trenderna att Uppsala behöver handla eller skaffa sig en god handlingsberedskap redan idag. För det tredje behöver Uppsala utveckla egna strategier kring sin framtida position i regionen – vad vill Uppsala vara om tio, tjugo eller femtio år?

En summarisk syntes av de presenterade trenderna leder till ett antal frågeställningar för Uppsalas utvecklingsplanering;

- När **mångfalden ökar**– hur kan Uppsala skapa de miljöer som motsvarar nya och "annorlunda" grupperns behov? Miljöer som gör Uppsala attraktivt för många?
- Den **geopolitisk förändring** som skisseras kommer fundamentalt att ändra förutsättningarna i många branscher. Inte minst tyder mycket på att de globala värdekedjorna kommer att få fortsatt stor betydelse. Vad och vilka miljöer behöver de företag i Uppsala som agerar eller kommer att agera i sådana globala värdekedjor?
- Den fortsatta **individualiseringen** kommer att påverka det offentliga samtalet och ställa ökade krav på utbudet – både vad avser innehåll och kvalitet. Hur kan Uppsala förbereda sig på detta och kanske t o m göra det till en utvecklingsmöjlighet?
- Historiskt har **ökade sociala spänningar** skapat många förlorare och få vinnare. Hur kan Uppsala, som befinner sig mitt i denna smältdegel, agera och planera för att minska utanförskapet?
- **Regionförstoringen** kommer att fortsätta, men alla delar av den växande storregionen är inte givna vinnare. Vilken roll vill Uppsala spela – sovstad norr om Stockholm eller en stark nod i en flerkärnig huvudstadsregion?
- **Ett varmare klimat** kommer att medföra stora förändringar avsett var på jordklotet man befinner sig. För Sverige kan dessa förändringar tyckas relativt hanterbara, men frågan är hur Uppsala behöver förbereda sig för klimatförändringen redan idag. Vilka anpassningsåtgärder behöver vidtas nu och vilka nya möjligheter öppnar sig?
- En allt **äldre befolkning** innebär att fler får mer fritid men också en förändrad behovsbild. Kravstarka och vitala seniorer kommer inte att nöja sig med halvbra lösningar eller ett torftigt utbud. Det kommer att ställas nya krav på allt från boendemiljöer till service. När allt färre ska försörja allt fler kommer det att krävas nya, innovativa lösningar. Här kan forskning och

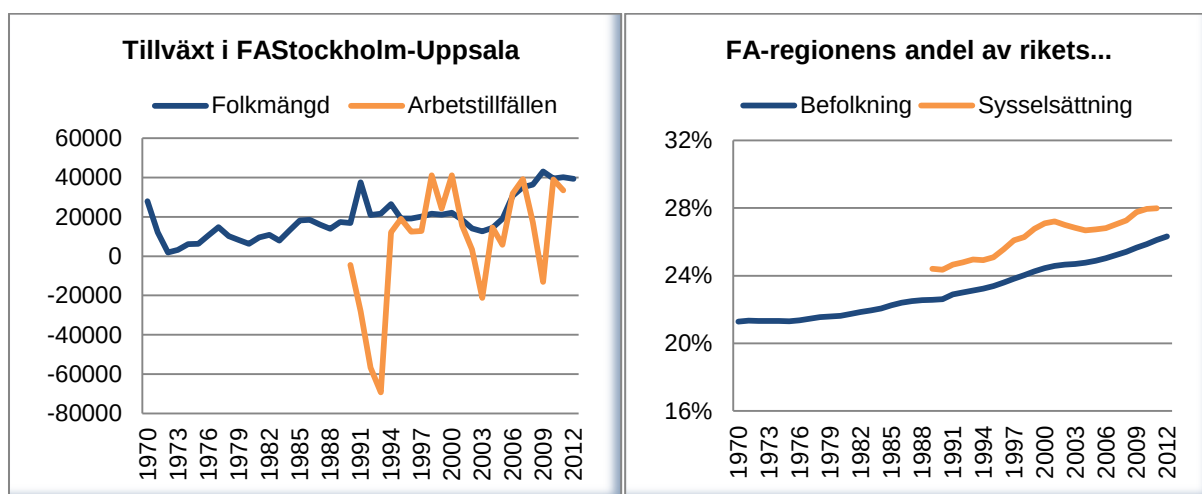
utveckling, e-hälsosatsningar eller utvecklade trygghetslösningar komma att bidra på olika sätt. Hur kan Uppsala redan nu förbereda sig i stadsplanering, bostadsbyggande och serviceutbud för att ligga i framkant i framtiden?

- **ICT-utvecklingen** har på bara ett par decennier totalt förändrat våra liv. Vi har helt nya förutsättningar att hålla oss informerade, delta i olika nätverk och göra bättre val. Men fortfarande är lagar och strukturer i många avseenden anpassade till den analoga värld vi just lämnat. Vad betyder ICT-utvecklingen för livsmönster och dagens organisationer? Vad betyder den för Uppsalas utveckling?

Regionala förutsättningar

En del av rikets tillväxtmotor

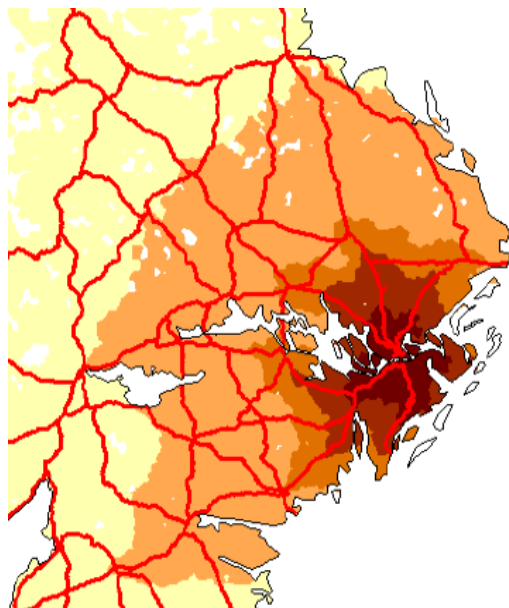
Av Sveriges funktionella arbetsmarknadsregioner är Stockholm-Uppsala den överlägset största och dominerar såväl den befolknings- som sysselsättningsmässiga utvecklingen i riket och därmed även den ekonomiska tillväxten. Regionen har drygt en fjärdedel av rikets befolkning, 28 % av sysselsättningen och ca 30% av inkomsterna i den yrkesverksamma befolkningen. Andelarna stiger successivt i takt med att regionens tillväxt överträffar rikets.

De regionala förutsättningarna för tillväxt är de bästa i landet och står sig väl även i internationell jämförelse. Närheten till Arlanda ger god internationell tillgänglighet och infrastrukturutbyggnad i Mälardalen ökar successivt regionens omland och befolkningspotential. Utvecklingen sker till stor del i relation till Stockholm, där tillväxten generellt avtar med avståndet till huvudstaden.

Interaktionen, framför allt uttryckt genom pendlingsströmmarna, i regionen sker i första hand radiellt från alla håll, med de stora strömmarna längs järnvägar, tunnelbanelinjer och de stora vägarna (E4, E18, E20 och riksvägarna 73 och 222) in mot den kärna som utgörs av kommunerna Stockholm, Solna och Sundbyberg.

På en timmes bilresa kan man nå Stockholm från Gnesta i söder, Strängnäs och strax bortom Enköping i väster samt Gamla Uppsala i norr och Kapellskär i nordost. I Stockholm och Mälardalen pendlar man dock längre i tid än i genomsnitt än i andra delar av landet, så den gräns på en dryg timmes resa som ofta ansetts vedertagen är inte alltid aktuell. Likväl är biltillgänglighet inom en timme en god approximation på Stockholms influensområde och arbetsmarknadsregion, som idag omfattar hela Stockholms län, Uppsala län med undantag för Älvkarleby kommun, samt de tre kommunerna Strängnäs, Gnesta och Trosa i Södermanland.

Tillgänglighet med bil till Stockholm, enkel resväg.
Källa: Tillväxtanalys, 2011

- 2 timmar och över
- 1 till 2 timmar
- 45 minuter till 1 timme
- 30 till 45 minuter
- Upp till 30 minuter

Pendlingsstråk till Stockholm med ungefärliga gränser för en timmes resa med olika trafikslag
Källa: Vectura, 2011

Regionförstoringen är dock en ständigt pågående process och genom Mälarbanan och Svealandsbanan har tillgängligheten från orter i Mälardalen förbättrats betydligt. Bland städerna på ca en timmes avstånd från Stockholm är pendlingen emellertid fortfarande överlägset störst från Uppsala, som också har den högsta andelen resor med kollektivtrafik. Pendling med tåg ökar snabbast i regionen, men fortfarande sker 60 procent av pendlingsresandet över länsgräns med bil. Flertalet pendlingsresor in mot regioncentrum sker med kollektivtrafik, medan en större del av resorna i de yttre områdena sker med bil.

Under kommande decennier kommer redan beslutade förbättringar av transportsystemet att möjliggöra ytterligare förstoring och förtätning av storregionen. Med restider på upp till en timme som ett rimligt längsta dagligt pendlingsavstånd kan den funktionella arbetsmarknadsregionen framåt 2030 även omfatta kommuner på drygt 10 mils avstånd från centrala Stockholm, det vill säga Västerås, Eskilstuna och Nyköping.

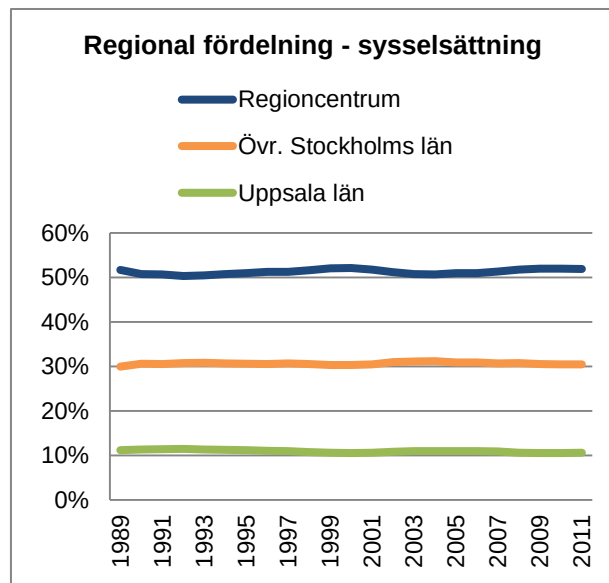
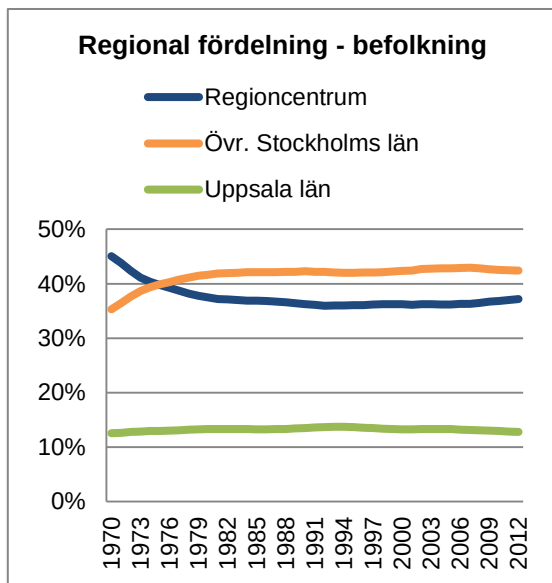
All pendling är dock inte inriktad på regioncentrum som målpunkt. Utanför den centrala delen finns även koncentrationer av arbetsplatser i några specialiserade arbetsplatskoncentrationer; Flemingsberg domineras av offentliga arbetsgivare (Huddinge sjukhus och Södertörns högskola). Kunskapsintensiva verksamheter, industri och tjänster svarar för 60 % av arbetstillfällena i Kista. Södertälje har en mycket hög andel sysselsatta inom industrin, särskilt läkemedels industri som dock minskat genom nedläggningar på senare tid. Längre norrut finns en mindre lokalisering kring Märsta och Arlanda, med flygplatsen som drivkraft. Dessa är vanliga målpunkter även för pendlare från Mälardalen.

Det förekommer också betydande pendling till regionala noder som Västerås och Uppsala från omgivande orter och i Uppsalas fall även till stor del från Stockholm. Men, de tvärgående kopplingarna i regionen är generellt svaga, såväl infrastrukturellt som flödesmässigt. Det är det radiella mönstret med Stockholm som nav som förhärskar och svårligen bryts med annat än stora investeringar i ny infrastruktur. Investeringar som kan vara svåra att genomdriva, då beslut grundas på behovsanalys utifrån existerande flöden, där lösningar av redan existerande, akuta behov (kapacitetsproblem) konkurrerar med åtgärder för att förbättra tillgängligheten även på sikt. Vinsterna som ligger i att åtgärda de centralt belägna flaskhalsarna blir ofta stora, just för att de berör så många redan idag. Och med begränsat medel görs prioriteringar utifrån var behoven är störst idag. Om investeringspotten vore större skulle även fler välmotiverade satsningar på tvären kunna rymmas.

Stockholm dominerar

Det råder ingen tvekan om att huvudstadsregionen idag är en starkt monocentrisk region, där regioncentrum (här definierat som kommunerna Stockholm, Solna och Sundbyberg) framgångsrikt försvaret sin höga andel av regionens tillväxt. Framför allt sysselsättningsmässigt råder stark koncentration av arbetstillfällen till Stockholm och dess närmaste omgivning. Befolkningsmässigt finns en större tendens till spridning, bl. a. till följd av rådande brist på bostäder i regionens centrala delar, men också till följd av prisskillnader och varierande livssituation och levnadsprefenser som gör att många söker sig utåt, om än inom pendlingsavstånd från regioncentrum.

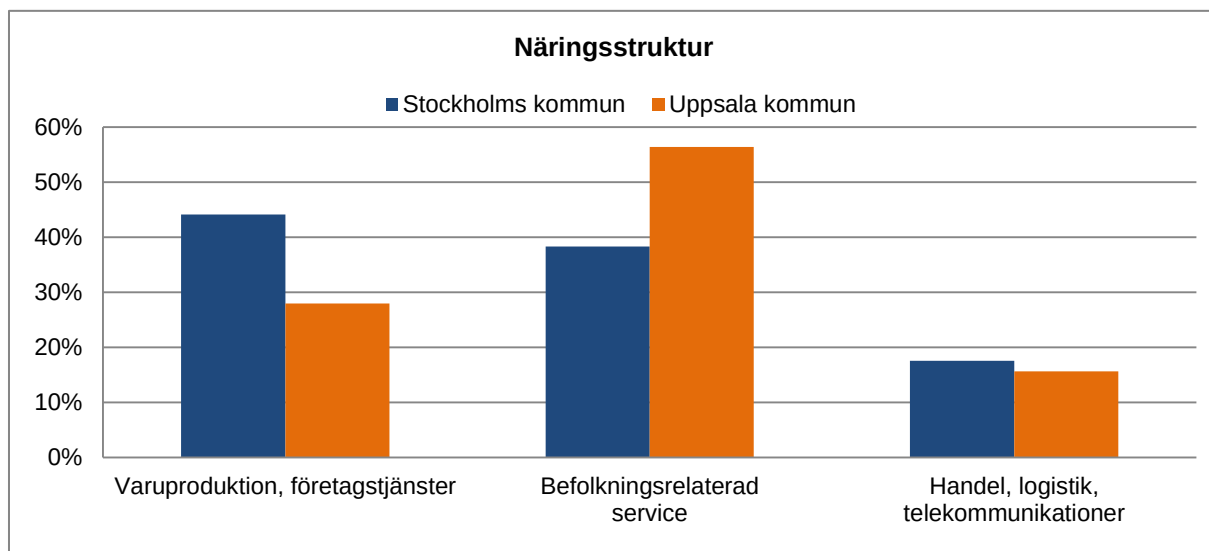
Förvisso tar även näringslivet vara på skillnader i markpriser och andra förhållanden, där ytkrävande och störande verksamheter såsom industri, partihandel och logistik successivt flyttas utåt i regionen och framför allt lokaliseras längs de stora trafiklederna. Och med befolkningen följer även behov av service och tillväxt i lokala centrum för sådan verksamhet. Men, sett till näringslivet i stort finns en stark centralitetspreferens, framför allt inom kontorsnäringar och då inte minst kunskapsintensiva tjänster, som premierar regionens mest centrala delar, trots den trängsel som uppkommer till följd av detta. Trängseln förstärks även av rådande obalans mellan regionens norra och södra delar, där den starkare arbetsplatsutvecklingen i norr ökar genomfartstrafiken från söder.

För Uppsala läns vidkommande är situationen tredelad:

- Stabil utveckling i sydväst, där Håbo och Enköping har en gynnsam utveckling och förbättringar av Mälarbanan stärker kommunernas långsiktiga utvecklingspotential och band till Stockholm. Kopplingarna till Uppsala och övriga länet kommer därmed sannolikt att försvagas, relativt sett. Redan idag är Håbo mer att betrakta som förort till Stockholm än till Uppsala och mycket talar för en likartad utveckling i Enköping, som fortfarande har nästan lika stor pendling till Uppsala som till Stockholm. Kommunerna är även naturliga mottagare av ytkrävande verksamheter som successivt trängs ut från mer centrala lägen, såsom exempelvis partihandel och logistik, men präglas totalt sett av betydande sysselsättningsunderskott och pendlingsberoende.
- Stark utveckling längs E4-korridoren Stockholm-Uppsala, där Knivsta är pendlingsförort till såväl Stockholm som Arlanda och Uppsala. Uppsala har mer av egengenererad tillväxt med högskolerekryteringen, "studentstaden", som starkt bidragande faktor men också en betydande arbetsmarknad präglad av hushållsinriktade tjänster, offentliga arbetsgivare samt ett kluster av verksamheter inom Life Science. Uppsala har dock inte förmått utvecklas som en helt jämbördig kärna och lokaliseringalternativ till Stockholm, utan har ett beroende till huvudstaden och dess arbetsmarknad.
- Svag utveckling i norr, där Heby, Tierp, Östhammar och Älvkarleby ligger på förhållandevis stort avstånd från Stockholm och inte hängt med i regionens starka utveckling utan istället präglas av befolkningsmässig stagnation eller tillbakagång. Kommunerna i norr är mer beroende av Uppsala som motor i den regionala utvecklingen, men spridningseffekterna från Uppsala är för begränsade för att motverka den dränering av kommunerna som sker i samband med högskolerekryteringen samt därtill sjunkande födelsetal och stigande dödstal i takt med att befolkningen blir allt äldre. De begränsade spridningseffekterna från Uppsala beror både på att staden har betydande expansionsutrymme inom kommungränsen samt till stor del undermåliga kommunikationer och svag Ortsstruktur i norr. I vissa fall är dock kopplingarna till Gävle de dominerande, framför allt i Älvkarleby kommun, men Gävle har brottats med egna strukturproblem, haft en modest tillväxt och ger liten draghjälp åt kringliggande orter.

Länets beroende av Stockholm som motor för den regionala utvecklingen speglas av att medan endast en procent av Stockholms läns förvärvsarbetande invånare pendlar ut från länet pendlar hela 20 procent av de förvärvsarbetande invånarna i Uppsala län ut från länet, huvudsakligen till den större och mer diversifierade arbetsmarknaden i Stockholms län. Uppsala – såväl länet som staden – har en betydligt starkare roll som boende- än som arbetsort men staden har potential att utvecklas mer som jämbördig nordlig kärna med egengenererad tillväxt än som pendlingsförort till Stockholm.

Politiskt finns en vilja i regionen – på båda sidor om länsgränsen – att bryta den monocentriska strukturen och skapa fler regionala kärnor med större balans mellan befolkning och arbetsplatser och därigenom minska regioncentrums dominans och den trängsel den för med sig. Det handlar också om att bereda plats för de över sexhundra tusen nya invånare som beräknas tillkomma bara till 2030. Men, intresset bland marknadsaktörerna att stödja en sådan utveckling är ännu främst inriktat på boende och hushållsrelaterade verksamheter, medan de stora arbetsplatsinvesteringarna, inte minst i kontorsmiljöer, fortsatt sker i huvudsak i och kring Stockholms kommun.

Så, de stora frågorna inför framtiden handlar inte bara om hur många fler som kommer att bo och leva i regionen, utan också om den regionala strukturen med monocentrism kontra flerkärnighet som huvudtema av vital betydelse för Uppsalas framtid och därigenom planering av markbehov och den byggda miljön. I vilken grad varuproduktion och företagstjänster – som har ett symbiotiskt förhållande och driver produktivitetstillväxten nationellt – kan utvecklas i relation till den befolkningsrelaterade utvecklingen – Uppsala som både boende och arbetsort, livs- och affärsarena – är av betydelse för att tillväxten ska spridas till länets nordliga delar (se även rapport "Tillväxt Uppsala. Ett analys och argumentationsverktyg", av Sweco Eurofutures 2011). Det handlar också om hur vi bäst bygger ett hållbart samhälle präglad av hög resurseffektivitet med produktion och konsumtion till lägsta möjliga miljöbelastning samt en välfärd som kommer alla till del.

Scenarier: Uppsala 2030/2050

Inom ramen för samarbetet mellan länen i Östra Mellansverige har trendbaserade framskrivningar av befolkning och branschfördelad sysselsättning gjorts på länsnivå, med den regionala prognosmodellen rAps. Tre alternativa framskrivningar har gjorts, Låg, Bas och Hög, beroende av tillväxtantaganden. Därtill har alternativa länsfördelningar tagits fram, med samma storregionala befolkningstillväxt som i grundscenarierna, men en lägre andel i Stockholms län och därmed en mer spridd utveckling med högre befolkningstillväxt i övriga län i Östra Mellansverige.

De befolkningsmässiga antagandena utgår från SCB:s befolkningsprognos från april 2011, medan de ekonomiska och sysselsättningsmässiga antagandena baseras på bedömningar från Konjunkturinstitutet (KI 2010) och Långtidsutredningen (LU 2008). För perioden 2030-2050 saknas emellertid underlag för meningsfulla antaganden om utvecklingen på branschnivå, varför framskrivningen 2030-2050 gjorts med en förenklad metodik.

De länsvisa befolknings- och sysselsättningstillskotten har brutits ner till kommun- och tätortsnivå mha modellerna LuSIM och LuTRANS, som tar hänsyn till den regionala tillgänglighet som det framtida trafiksystemet och den geografiska befolkningsstrukturen skapar, men även andra lokaliseringsfaktorer. Nedbrytningen har skett på SAMS-områden för hela Östra Mellansverige, men redovisas på kommun- och tätortsnivå pga. de stora osäkerheter som präglar fördelningen på SAMS-områden i det långa perspektivet.

Sweco Eurofutures har, på uppdrag av kommunen, arbetat vidare med två av scenarierna som utgångspunkt för Uppsalas långsiktiga planering. Syftet har i likhet med ovan nämnda arbete inte varit att göra en prognos i egentlig mening, utan att spänna upp det möjliga utfallsrummet som planeringen behöver ta höjd för. Fokus i detta arbete ligger därför på scenario Hög, som är jämförbar med kommunprognosen, och scenario Hög Stor Omflyttning, som indikerar tänkbar uppsida jämfört med kommunprognosen. Som kommunscenarier har ÖMS-scenarierna getts nya namn, där Hög = Bas och Hög Stor Omflyttning = Hög i den efterföljande framställningen.

En justering av ingångsvärdet vad gäller sysselsatt dagbefolkning i scenario Hög Stor Omflyttning har emellertid gjorts för Uppsala kommun, för att spegla en utveckling med önskad balans mellan sysselsatt dag- och nattbefolkning. Scenarierna enligt ovan nämnda modellkörningar indikerar i samtliga

fall en mer pendlingsdriven utveckling för Uppsala kommun. Dagbefolkningen har i scenario Hög Stor Omflyttning därför justerats upp med 35 000 fler sysselsatta i Uppsala kommun till 2050, med tonvikt på varuproduktion och företagstjänster, vilket är en nödvändighet för att minska pendlingsberoendet till Stockholms län.

Ingångsvärdena, med nämnd justering i scenario Hög Stor Omflyttning, har sedan legat till grund för bedömning av utrymmesbehov för olika ändamål i olika miljöer på lokal nivå. Men, innan vi går in på dessa – låt oss först återanknyta till megatrenderna och de regionala förutsättningarna så vi har bilden klar vad gäller utgångspunkterna för den framtida utvecklingen och dess utmaningar.

Utgångspunkter

Globaliseringens konsekvenser och migrationens utveckling är två mycket centrala faktorer i rikets, regionens, och Uppsalas utveckling kommande decennier.

Globaliseringens konsekvenser handlar de närmaste åren mer om risker för stagnerande marknader än om konkurrensförmåga på växande marknader. På längre sikt är det dock rimligt att anta att rådande obalanser och störningar i världsekonomin klingar av.

Den viktigaste faktorn för utvecklingen är då anpassningen till globaliseringen. En god anpassning förutsätter hög internationell tillgänglighet, integrering i globala värdekedjor, utvecklade förbindelser till och utbyte med det växande öst, utbildning och forskning av världsklass, attraktiva miljöer för högförädlad verksamhet, ett vitalt näringsliv och stark privat sektor tjänstesektor.

Allt detta behöver inte nödvändigtvis finnas i Uppsala – man kan även dra nytta av kvalitéer som finns inom räckhåll i närliggande kommuner, där inte minst närheten till Stockholm är en stor fördel. Samtidigt ligger det en risk i att göra sig alltför beroende av någon annans konkurrenskraft – det kan bli svårare att motivera för individer och aktörer varför de ska investera eller lokalisera sig i Uppsala. Att utveckla de egna kvalitéerna inom ramen för regionens samlade styrka är nödvändigt om man vill något mer än att utvecklas i relation till någon annan (Stockholm).

En god anpassning till globaliseringen innebär också en större inflyttning från utlandet. Migrationen har de senaste åren utvecklats betydligt snabbare än vad som tidigare beräknats i SCB:s prognoser. Fortsatt hög nettoinvandring är en viktig utgångspunkt för såväl regionens som Uppsalas framtida tillväxt.

Detsamma gäller inflyttningen från övriga landet, som genom urbaniseringen kan förväntas fortgå, men sannolikt i något lägre takt pga. en åldrande befolkning och krympande elevunderlag i högskoleålder och därmed mindre rekryteringsbas för flytt till studieorter som Uppsala. Uppsalas starka ställning inom högre utbildning torde dock motverka inbromsningen, som sannolikt drabbar mindre högskoleorter i högre grad.

Storstadsregionerna stärks även av att yngre generationer förefaller omfamna den urbana livsformen mer än tidigare generationer. Något som också stärker städerna Stockholm och Uppsala i den inomregionala fördelningen av befolkningen. Det finns en tydlig tendens till ökad inomregional koncentration och centralisering. Stockholms stad är motorn och navet kring vilket allt kretsar, men har ett bostadsbyggande som understiger efterfrågan, vilket drivit upp prisnivån och inneburit en spridning av efterfrågan till närliggande orter.

Uppsala är ett populärt alternativ, men mer för boende än för arbete. Samtidigt finns en tydlig konkurrens från kommuner norr om Stockholm (Järfälla, Upplands Väsby, Täby) som alla vill bli "stad" men ännu inte är det. Även Västerås, Nyköping, Eskilstuna m fl. närliggande städer integreras allt mer i huvudstadsregionen, vilket ökar regionens samlade styrka men innebär också viss konkurrens för Uppsala i den pendlingsdrivna utvecklingen.

Utvecklingen mot fler äldre får också allt större betydelse för den regionala bostadsmarknaden. Redan idag ser vi tydligt hur olika typer av seniorboende ökar sina andelar av bostadsbyggandet när många "seniorer" söker sig från småhus till lägenhetsboende.

Kommande årtionden kan åldersgruppen 65+ väntas öka sin andel av befolkningen från 15 till över 20% i Uppsala kommun. För kommunen innebär det, i kombination med en hög andel studenter, en påtaglig utmaning för ekonomin. Inkludering av hela befolkningen i samhälls-/arbetslivet är av stor betydelse för att klara såväl tillväxten som välfärdssamhällets finansiering. En betydande del av den framtida tillväxtpotentialen står att finna i ett ökat arbetslivsdeltagande bland grupper som idag står utanför arbetsmarknaden.

Utgångspunkter - megatrender	
	God anpassning till globaliseringen (konkurrenskraft), fortsatt hög nettoinvandring
	Fortsatt nettoinflyttning från övriga landet, storstadspreferens/urbana värderingar
	Utvecklade förbindelser till och utbyte med det växande öst (Asien)
	Kraftig ökning av 65+, från 15 till 20% befolkningsandel 2030 (=30-40% av tillväxten)
	Ökat platsoberoende, branschglidning och nya nischer
	Fortsatt integrering i globala värdekedjor, öppenhet och samverkan
	Antalet länsöverskridande resor i Östra Mellansverige tredubblas till år 2050
	Ökad resurseffektivitet. Mer kollektivtrafik, men bilen kvar om än mer bränsleeffektiv
	Högt arbetsdeltagande/inkludering
	God anpassning till individualisering/marknadsstyrning – en attraktiv livsmiljö

Den inomregionala utvecklingen styrs även av hur rörligheten och pendlingsmönstren utvecklas, där såväl teknikutveckling och infrastrukturutbyggnad som klimatfrågor och resursbrist spelar in. Trenden går mot en successivt vidgad region, ökad rörlighet och en region- och stadsplaneringen allt mer inriktad på täthet. Något som talar för en stärkt utveckling i de större orterna, däribland Uppsala, med välutvecklad, spårburen kollektivtrafik och sämre i orter med sämre kollektivtrafik och högre andel vägburet resande.

Miljöproblemen utgör också ett reellt hot mot världsekonomin och den ekonomiska tillväxten. God tillgång till billiga råvaror och billig energi har varit viktiga beståndsdelar under hela industrialismen. När vi nu står inför potentiell resursbrist och accelererande miljökostnader – kombinerat med demo-

grafiska utmaningar – är den materiella välfärdsutvecklingen inte längre given. En lägre tillväxt eller ekonomisk kris har dock de senaste årtiondena snarast inneburit att Stockholm-Uppsala stärkt sina positioner i landet, då alternativen framstått som än svagare. Sett till utvecklingen i världen finns det ingenting som talar för en lägre grad av urbanisering vid ökad resursbrist, snarast tvärtom.

Samtidigt möjliggör teknikutvecklingen både tänkbara lösningar på resurs-/miljöproblem och en förändrad produktionsmix, där den Internet-baserade utvecklingen allt mer slår igenom. Nya former för samverkan och interaktion, produktion och konsumtion på allt mer globalt sammanflätade marknader och ökad tid-rumslig frihet för såväl individer som företag och organisationer kan förväntas sätta tydliga avtryck även i den fysiska miljön. Regionens och Uppsalas förmåga att anpassa sig och ta vara på de möjligheter som växer fram är avgörande för graden av tillväxt. Ett lokalsamhälle som föder kreativitet, entreprenörskap och nya lösningar har erfarenhetsmässigt större chanser att utvecklas än ett som genomsyras av trögrörlig byråkrati, bristande konkurrens, etableringshinder eller inskränkningar i individers frihet.

Uteblir anpassningen till globaliseringen, sociala och demografiska förändringar, miljöproblemen eller teknikutvecklingen är risken stor för en sämre ekonomisk utveckling, social oro, accelererande miljökostnader och i förlängningen en underminering av välfärden ur alla hållbarhetsaspekter. Grundantagandet är en god eller förbättrad anpassning i de flesta avseenden, men det går inte att bortse från att det finns en mängd potentiella "game changers" som tämligen radikalt kan förändra förutsättningarna. Planeringen bör därför ha ett dynamiskt förhållningssätt – arbeta mot förväntade behov och uppsatta mål, men inte låsa sig vid en förutbestämd bild av verkligheten. Precis som inom de flesta områden kommer flexibilitet och anpassningsförmåga vara välbehövligt när den fysiska planeringen möter de möjligheter och utmaningar tiden för med sig

Potentiella "game changers"	
	Havererad exportindustri (lägre tillväxt), främlingsfientlighet (minskad invandring)
	Utbredd storstadsaversion (lägre nettoinflyttning)
	Asiatisk kollaps
	Välfärdssamhällets kollaps
	Ett mer bosättningsbaserat lokaliseringsmönster även för autonoma näringar
	Protektionism, geopolitiska spänningar/konflikter
	Minskad rörlighet, energikris
	Akuta klimateffekter, stigande havsnivåer, råvarubrist
	Massarbetslöshet, anarki, intolerans
	Re-institutionalisering och planstyrning, dvs. mindre marknadsstyrning/valfrihet

Vilken tillväxt behöver Uppsala ha beredskap för?

Uppsala har som del av Sveriges tillväxtmotor, arbetsmarknadsregionen Stockholm-Uppsala, synnerligen goda möjligheter att växa. Frågan är snarast hur staden vill växa, där Uppsala står inför valet att försöka stärka rollen som centrum i den norra delen av pendlingsregionen, utvecklas som pendlingsort till Stockholm eller en kombination av båda.

Med utgångspunkt i tidigare nämnda scenarier över Uppsalas framtida utveckling, baserade på framskrivningarna inom ramen för samarbetet i Östra Mellansverige, kan ett utfallsrum spännas upp som väl täcker de behov Uppsala behöver ta höjd för i sin långsiktiga planering, dvs. befolkning och arbetsmarknad i perspektivet 2030/2050. Vi har för enkelhetens skull valt att i det fortsatta kalla dem för scenario Bas respektive scenario Hög. Scenario Bas speglar den rådande, mer Stockholmsdrivna, utvecklingen medan scenario Hög mer speglar möjligheten för Uppsala att stärka rollen som centrum i den norra delen av regionen.

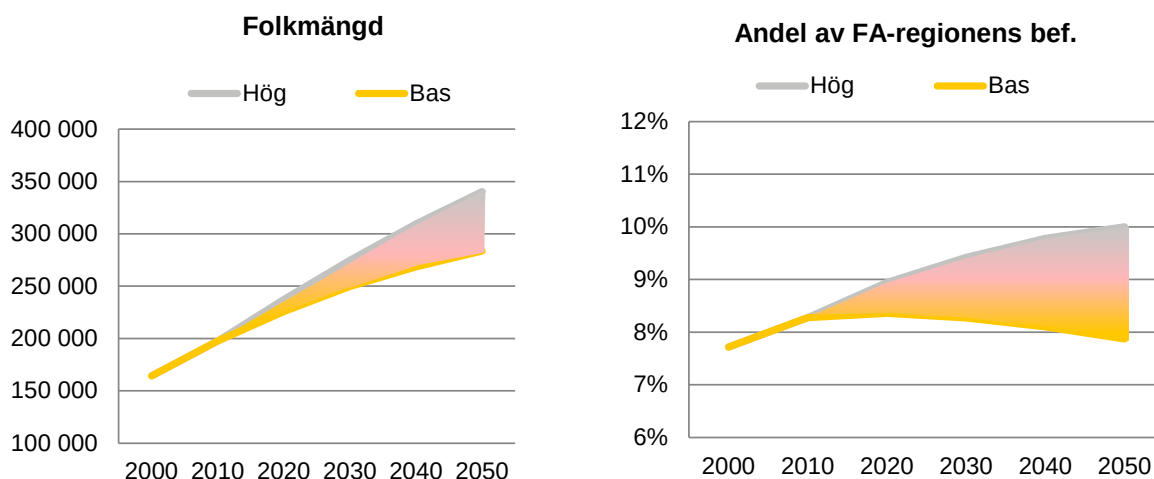
Scenario BAS

- En fortsatt stark utveckling inom pendlingsregionen
- Stockholm stärker sin ställning på den gemensamma arbetsmarknaden
- En i första hand befolkningsrelaterad och konsumtionsdriven tillväxt i Uppsala
- Ökat pendlingsberoende till Stockholm
- Regionen fortsatt starkt monocentrisk

Scenario HÖG

- En fortsatt stark utveckling inom pendlingsregionen
- Uppsala mer ett fullvärdigt alternativ till Stockholm, även vad gäller verksamhet
- En mer produktivitetsdriven tillväxt och balans mellan förvärvsarbetande dag- och nattbefolkning
- Större inpendling från övriga länet till Uppsala
- Regionen mer polycentrisk, med Uppsala som stark nordlig kärna

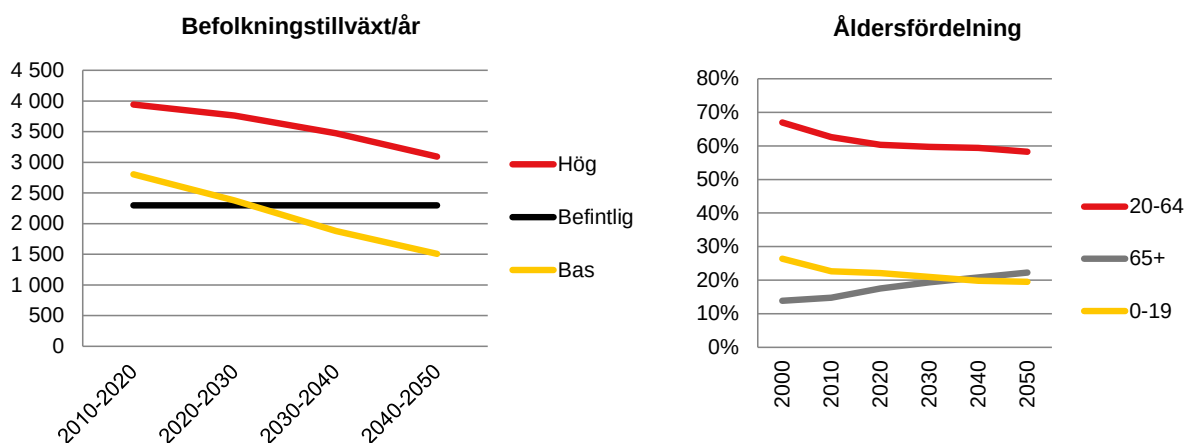
Befolkningsmässigt innebär scenarierna ett utfallsrum mellan 283 000 och 340 000 invånare år 2050, där den lägre nivån i stort överensstämmer med gällande kommunprognos. I relation till den beräknade tillväxten i hela FA-regionen, dvs. länen Stockholm och Uppsala sammantaget, innebär scenario Bas en något lägre marknadsandel för Uppsala kommun inom boende än idag, medan scenario Hög förutsätter en stigande marknadsandel. Helt i linje med den mer spridda befolkningsstrukturen (lägre Stockholmsdominans) i regionen enligt detta scenario. Uppsala kommuns andel av arbetsmarknadsregionen Stockholm-Uppsalas totala folkmängd beräknas ligga mellan ca 8% och 10% år 2050, jämfört med 8,3% idag.

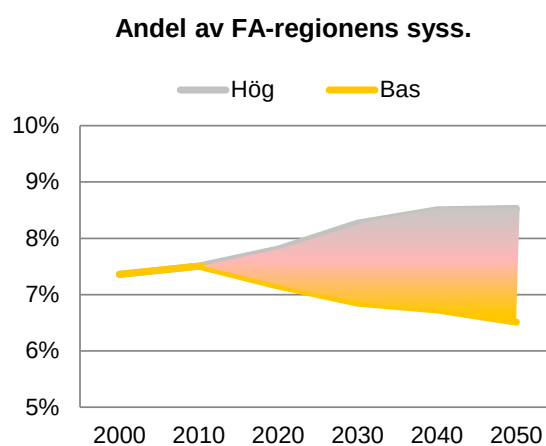
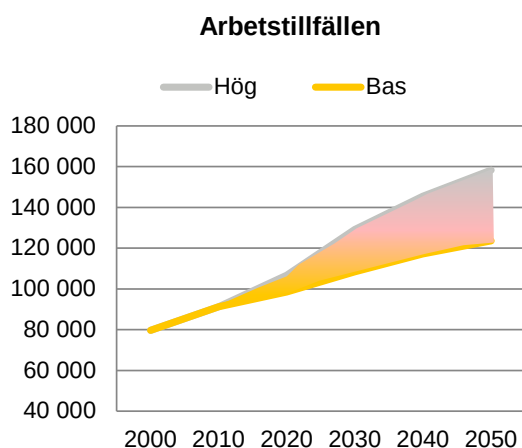
Den befolkningstillväxt kommunen behöver ha beredskap för ligger, med utgångspunkt i dessa scenarier, på 3 000 till 4 000 invånare per år i början av perioden – att jämföra med ca 2 300 senaste decenniet - för att krypa ner mot 1 500 till 3 000 invånare per år framåt 2050.

Potentialen är således särskilt stor innan 2030, vilket rimmar väl med de stora nittiotalskullar som nu söker sig till högskoleorterna samt den höga nettoinflyttning från utlandet som varit och förväntas fortsätta. Det är också en effekt av att tillväxt föder tillväxt, då många av inflyttarna efter några år bildar familj och bidrar till den "organiska" tillväxten i kommunen.

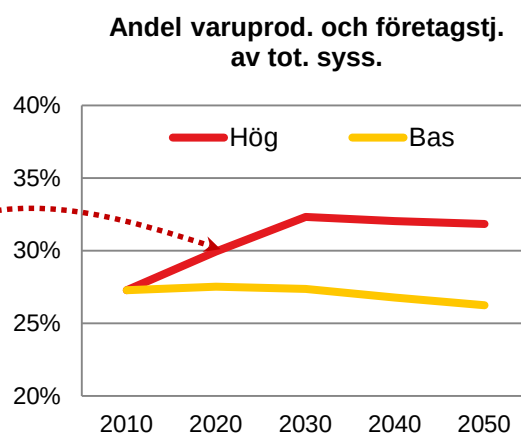
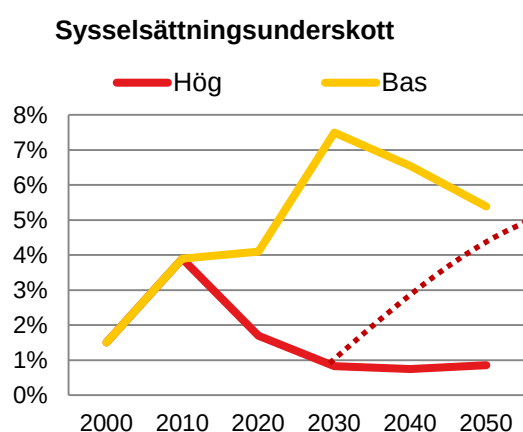
Avmattningen efter 2030 är likaså rimlig då den stigande andelen äldre i samhället kommer att dra upp dödstalen samtidigt som inflyttningen från övriga riket sannolikt bromsas in till följd av allt färre i ung ålder utanför storstadsregionerna samt universitets- och högskoleorterna.

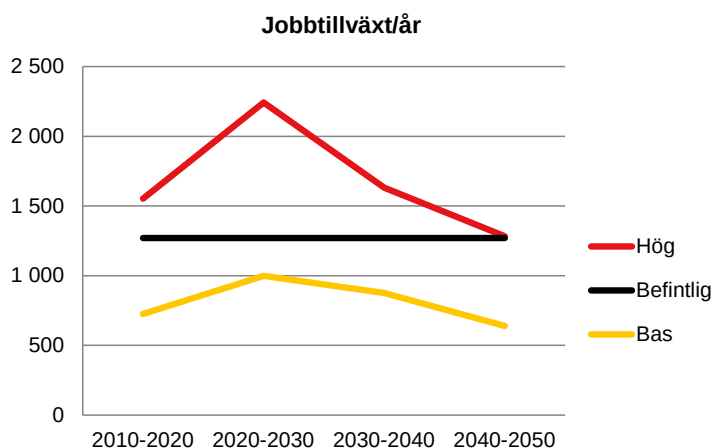
Sysselsättningsmässigt innebär scenarierna ett utfallsrum mellan 124 000 och 158 000 arbetstillfällen år 2050 (sysselsatt dagbefolkning), medan antalet förvärvsarbetande (sysselsatt nattbefolkning) beräknas öka till mellan 130 000 och 160 000 år 2050. Kommunens andel av det totala antalet arbetstillfällen i arbetsmarknadsregionen Stockholm-Uppsala beräknas minska till drygt 6,5% i scenario Bas, men öka till drygt 8,5% i scenario Hög, jämfört med 7,5% idag. Vad gäller andelen av regionens förvärvsarbetande beräknas andelen minska från dagens 8,5% till 7,3% i scenario Bas och stiga till 9,4% i det mer expansiva scenario Hög.

Sysselsättningsunderskottet (kvoten mellan sysselsatt dag- och nattbefolkning) ökar därmed i scenario Bas, analogt med antagandet om en mer pendlingsdriven utveckling, men minskar i scenario Hög, analogt med antagandet om en mer egengenererad tillväxt och starkare lokal arbetsmarknad. Skillnaden härrör framför allt till utvecklingen inom varuproduktion och företagstjänster – som beräknas vara betydligt starkare i scenario Hög än i scenario Bas.

Den årliga jobbtillväxten ligger i scenario Bas klart under dagens nivå (ca 1 300 nya arbetsstillfällena per år senaste decenniet) och varierar mellan 600-1 000 nya arbetsstillfällena per år mellan 2010 och 2050. I scenario Hög ligger tillväxten klart över dagens under hela perioden och varierar mellan 1 500 och 2 200 nya arbetsstillfällena per år. I likhet med befolkningsutvecklingen beräknas tillväxtpotentialen vara som starkast åren fram till 2030, vilket bl. a relaterar till att en växande befolkning i sig genererar nya arbetsstillfällena.

Vad krävs?

Oavsett om Uppsala stärks som arbetsmarknads eller som pendlingsort till Stockholm kan den totala pendlingen förväntas ökad och därmed behovet av en fysisk planering inriktad på strukturer som möjliggör detta. Något som i praktiken innebär en förstärkning och förtätning av staden för att möjliggöra för fler arbetsställen och arbetstagare att samspela inom rimliga pendlingstider samt till överkomlig ekonomisk och ekologisk belastning.

Vad behövs?	
	Internationell tillgänglighet, utbildning och forskning av världsklass, attraktiva miljöer för högförädlad verksamhet, ett vitalt näringsliv och stark privat tjänstesektor
	Utbyggnadsplanering i samklang med behoven/efterfrågan
	Utvecklade relationer till de växande ekonomierna i öst (flyg, handel, investeringar)
	Anpassad välfärdssektor och byggande till demografin
	Anpassning till förändrade villkor för boende/arbete, utvecklande av nya nischer
	Öppenhet och samverkan på alla nivåer samt sektorövergripande
	Kapacitetsförstärkning av befintliga stråk. Nya tvärförbindelser mer sekundärt
	Ett samhällsbygge inriktad på hållbarhet och resurseffektivitet
	Ett samhällsbygge som inkluderar alla invånare
	God anpassning till individuella preferenser – mer av skräddarsydda lösningar

För att utveckla de urbana kvalitéer som visat sig ha avgörande inverkan på den regionalekonomiska utvecklingen krävs även att Uppsala fortsätter utvecklas som stad. Detta inte minst om ambitionen är att utveckla ett dynamiskt näringsliv utanför den skattefinansierade och befolkningsrelaterade sektorn och minska beroendet av Stockholm vad gäller sysselsättningen inom inte minst företagstjänster. För att Uppsala ska ta vara på potentialen enligt scenario Hög krävs en avsevärt högre tillväxt än

idag – framför allt inom tillverkande företag (som dock inte nödvändigtvis behöver bedriva själva tillverkningen i Uppsala utan kanske mer inriktas på utveckling/innovation) och företagstjänster.

Om Uppsala ska utvecklas mer som ett fullvärdigt alternativ till Stockholm och stärka sin ställning på den regionala arbetsmarknaden, behövs en mer aktiv industri- och näringspolitik i samverkan med övriga aktörer och den fysiska planeringen. Denna behöver både slå vakt om det som finns – inte minst vad gäller expansionsutrymme och kompetensförsörjning – och utveckla nya nischer/verksamheter. Fler kontorsverksamheter, inklusive region- och huvudkontor, behöver se Uppsala som ett reellt alternativ till södra delen av E4-korridoren och Uppsala som universitetsstad behöver bli bättre på att omsätta kunskap i kommersialiserbara produkter och tjänster med Uppsala som bas, dvs. får en mer innovationsdriven ekonomi.

Viktiga faktorer för realisering av scenario Hög är även kapacitetsförstärkning, ökad driftsäkerhet och lägre priser för pendling längs Oskustbanan samt en utbyggnadsplanering inriktad på tillgänglighets-optimerade lägen (framför allt stationslägen) befintliga agglomerationer/"hot-spots" och attraktiva boendemiljöer. I synnerhet gäller det för Uppsala att uppfattas som tillräckligt tillgänglig och tillväxt-orienterad för att blickarna i högre grad ska vändas norrut vid lokalisering av verksamhet i regionen. Markttillgången och exploateringstalen i och kring stationsområdet och inre Boländerna är här både en möjlighet och en potentiell flaskhals, tillsammans med det fokus som idag ligger på boende och hushållsrelaterad verksamhet.

När frågan om Uppsalas möjligheter att stärka sin ställning i regionen ställts till en handfull större aktörer på fastighetsmarknaden noteras följande:

- Det finns en stark boendeefterfrågan, inte minst på hyresrätter, och skulle gå att bygga mycket mer!
- Samtidigt, mycket central mark går åt till boende – var ska framtidens kontorsmiljöer ligga? Idag bygger man mer för pendling. Verkar som staden har glömt bort att planera för kontor och industri i Uppsala?
- Krävs snabb och driftsäker tågtrafik för att stärka Uppsala som etableringsort. Ny aktör (SL) gör att man integreras mer med Stockholm = positivt även för verksamheter. Viktigt även lyfta närheten till ARN och ha snabba förbindelser (tåg och buss) dit.
- Potential i att likt Lund bygga på den akademiska värden och fånga upp start-up bolag, forskningsenheter och framtida huvudkontor.
- Behöver bli bättre på att lyfta fördelarna med Uppsala och "sälja in" enregiontanken – att Stockholm och Uppsala är samma marknad.
- Det kan vara svårt att förverkliga kommersiella fastighetsprojekt i Uppsala som ligger marknads-mässigt bra/rimligt till. Svår kommun att driva t ex detaljplaneärenden i pga. alltför många "lärdar" som ser PBL som ett intressant område att testa sina vingar inom...

Planeringstal

För att omsätta det utfallsrum vad gäller befolkning och arbetsmarknad som scenarierna ger, i ytbehov för olika ändamål i olika miljöer i Uppsala kommun, behöver olika antaganden göras. Dels om fördelning på olika områden, men även kring yteffektivitet och exploateringsstal. Mer om detta nedan.

Hur kommunen som planmonopol och serviceproducent väljer att agera är också av stor betydelse för den framtida utbyggnaden. I detta avseende har vi utgått från en "evolutionär" utveckling som bygger vidare på existerande strukturer och viljeyttringar, men även iakttagit möjligheten för nya strukturer och prioriteringar. Generellt gäller dock att ökat fokus på attraktiva lägen, hållbarhet och täthet är motiverat ur såväl marknadsmässig som politisk synpunkt, vilket influerat de antaganden som gjorts.

Områdestypologi

Som utgångspunkt för den geografiska fördelningen av framtida behov har följande indelning av kommunen i olika områden använts:

- Centrum eller Central Business District" (CBD) för att använda en i fastighetsekonomiskt sammanhang vanligt förekommande anglosaxisk benämning. Utgörs idag av det som i kommunens områdesindelning benämns "innerstaden", men kan mer generellt och framåtblickande avgränsas till centralstationen och en radie som motsvarar ca 10 minuters promenad, dvs. 500-1000 meter. Präglas av hög täthet och tillgänglighet, framför allt med spårburen kollektivtrafik, och attraktivitet för många funktioner. Hög arbetsplatsintensitet och mycket större sysselsatt dag- än nattbefolkning trots många boende (härör bl. a till att många av de boende är studenter). Begränsad markresurs, vilket leder till betydligt högre fastighetspriser och exploateringsstal än genomsnittet i kommunen.
- Innerstad, utgörs av den sammanhållna kvartersstaden utanför centrum. Överlappar idag till stor del med områdena Fålhagen, Kvarngärdet, Svartbäcken och Luthagen, men utvidgas i takt med stadens utveckling. Präglas av boende och service samt mer småskalig handel och är en större markresurs med generellt något lägre fastighetspriser och exploateringsstal än centrum. Betydligt större natt- än dagbefolkning.
- Ytterstad, utgörs av stadens ytterområden och stråk med såväl boende som verksamhet i generellt mer grovhuggna strukturer än innerstadens finmaskiga nät. Omfattar idag områden som Årsta, Sjukhuset-Polacksbacken, Flogsta-Ekeby, Fyrislund, Kungsängen, Löten, Librobäck, Rickomberga, Ulleråker, Ultuna, Vaksalabygden m fl. och även befintliga "Hot-Spots" som akademiska, Science Park och Gränby centrum. Stor markresurs med generellt lägre fastighetspriser och exploateringsstal än i centrum och innerstad, vilket gör den attraktiv för mer ytkrävande funktioner och "billigare" boende. Överlag större dag- än nattbefolkning, men skiljer sig mellan områden. God kontakt med genomfartsleder/stråk ger vanligtvis god tillgänglighet med bil/lastbil samt en kollektivtrafik inriktad på buss. Som regel "cykelavstånd" till centrum.

- Villastad, är småhuspräglade områden inom tätortsavgränsningen för Uppsala - insprängda i eller i anslutning till staden. Som regel inom en mils avstånd från centrum, dvs. "cykelavstånd". Utgörs idag i stort av Kvarnbo, Kåbo, Norby, Nântuna-Vilan, Sunnersta, Vård-sätra och Berthåga, men kan på sikt förväntas kompletteras med nya områden. Främst inrik-tad på boende, mindre serviceenheter samt mindre verksamheter som utgår från hemmet, vanligtvis inom hantverk, service eller kontorsnäringar. Större natt- än dagbefolkning. Låga exploateringstal och varierande fastighetspriser beroende på attraktivitetsfaktorer som när-het till vatten, grönstrukturer, kollektivtrafik och service.
- Stadsnära tätorter och landsbygd är mer "fristående" bebyggelseområden utan direkt kon-takt med (utanför tätortsavgränsningen) men korta tidsavstånd till staden med bil/buss eller spårburen kollektivtrafik. Kan idag anses omfatta Skyttorp, Vattholma, Storvretabygden, Östra Bäligebygden, Danmarksbygden, Funbobygden, Södra Hagundabygden och Vänge-bygden. Funktionellt inriktad på boende och klart större natt- än dagbefolkning. Viss verk-samhet av varierande karaktär utgående från framför allt lokala behov (handel, service) och småföretagande inom olika branscher, inklusive areella näringar. Selektiv potential till större etableringar inom mer ytkrävande verksamhet (handel, logistik, livsmedel/trädgård etc.). To-talt sett låga exploateringstal och lägre fastighetspriser än i staden, men stora variationer.
- Landsbygd, är mer glesbefolkade bygder med generellt sämre kollektivtrafik och längre tids-avstånd till staden. Omfattar idag Björklinge, Skyttorpsbygden (ej Skyttorp), Vattholmabyg-den (ej Vattholma), Almungebygden, Järlåsabygden, Knutbybygden, Rasbobygden samt Västra Bäligebygden. Funktionellt inriktad på boende och klart större natt- än dagbefolk-ning. Viss verksamhet av varierande karaktär utgående från framför allt lokala behov- mer småskalig handel och service - och småföretagande inom olika branscher, inklusive areella näringar. Begränsad potential till större etableringar. Generellt låga exploateringstal och överlag klart lägre fastighetspriser än i staden.

Som noterats råder en flytande gräns mellan centrum, innerstad och ytterområden som successivt skjuts utåt genom urban förädling och expansion, dvs. stadens utveckling. Därtill tillkommer som regel nya eller utvidgade områden för villastad eller stadsnära tätortsbebyggelse som en del i staden och kommunens expansion (och förstås även viss ny landsbygdsbebyggelse). Kodningen av befintliga områden efter "miljötypologin" skall således inte betraktas som statisk, utan kan förändras över tid.

Det är de kvalitéer som kännetecknar olika miljöer som är intressanta vid fördelning av en framtida utbyggnadspotential snarare än specifika, namngivna områden. När vi i det efterföljande fördelar utbyggnadspotentialen i de olika scenarierna på miljötyper ingår således explicit att de i en framtid med all sannolikhet har en annan, något förskjuten, geografisk utbredning än den som tentativt anges av tabellen nedan.

Områden	Miljötyp	Folkmängd 2012	Dagbef. 2011	Nattbef. 2011	Syss. dag Off.sekt	Syss. dag N-liv
Innerstaden	Centrum	14 647	17 352	7 082	4 685	12 667
Se nedan	Innerstad	36 676	7 042	18 366	3 055	3 987
Se nedan	Ytterstad	87 633	51 745	39 583	21 264	30 481
Se nedan	Villastad	17 405	5 479	8 110	3 500	1 979
Se nedan	Stadsnära tätort/landsb.	26 088	4 691	13 401	1 216	3 475
Se nedan	Landsbygd	19 830	3 428	10 349	767	2 661
Fålhagen	Innerstad	6 625	1 058	3 904	331	727
Kvarngärdet	Innerstad	9 623	1 523	4 631	318	1 205
Luthagen	Innerstad	14 752	2 290	6 816	1 210	1 080
Svartbäcken	Innerstad	5 676	2 171	3 015	1 196	975
Håga	Ytterstad	328	99	162	0	99
Valsätra	Ytterstad	4 653	498	1 810	215	283
Sjukhuset-Polacksbacken	Ytterstad	146	11 958	42	10 883	1 075
Boländerna	Ytterstad	25	9 575	12	938	8 637
Eriksberg	Ytterstad	6 975	821	3 280	272	549
Flogsta-Ekeby	Ytterstad	7 514	916	2 767	273	643
Fyrislund	Ytterstad	47	7 565	22	534	7 031
Gamla Uppsalabygden	Ytterstad	486	109	240	3	106
Gamla Uppsala-Nyby	Ytterstad	6 369	788	2 943	324	464
Gottsunda	Ytterstad	9 924	1 137	3 813	603	534
Gränby	Ytterstad	5 342	1 344	2 424	219	1 125
Hällby-Husbyborg	Ytterstad	144	162	74	0	162
Kungsängen	Ytterstad	2 664	4 072	1 581	665	3 407
Librobäck	Ytterstad	704	2 772	365	132	2 640
Löten	Ytterstad	4 920	643	2 268	274	369
Rickomberga	Ytterstad	953	391	453	314	77
Sala Backe	Ytterstad	9 891	1 228	5 088	464	764
Stenhagen	Ytterstad	4 999	889	2 133	419	470
Sävja-Bergsbrunna	Ytterstad	6 700	716	2 922	323	393
Tuna Backar	Ytterstad	3 294	361	1 581	184	177
Ulleråker	Ytterstad	1 772	644	896	483	161
Ultuna	Ytterstad	523	2 787	150	2 351	436
Vaksalabygden	Ytterstad	1 099	515	598	178	337
Årsta	Ytterstad	8 153	978	3 956	481	497
Ärna	Ytterstad	8	777	3	732	45
Kvarnbo	Villastad	195	18	94	0	18
Kåbo	Villastad	2 843	4 062	1 282	3 149	913
Norby	Villastad	4 014	415	1 917	127	288
Nåntuna-Vilan	Villastad	3 406	236	1 671	77	159
Sunnersta	Villastad	6 076	656	2 693	147	509
Vårdsätra	Villastad	258	15	132	0	15
Berthåga	Villastad	613	77	321	0	77
Storvretabygden	Stadsnära tätort/landsb.	7 415	1 048	3 725	461	587
Skyttorp	Stadsnära tätort/landsb.	666	86	341	21	65
Vattholma	Stadsnära tätort/landsb.	1 427	263	774	60	203

Östra Bäligebygden	Stadsnära tätort/landsb.	6 931	1 083	3 571	165	918
Danmarksbygden	Stadsnära tätort/landsb.	1 007	350	509	22	328
Funbobygden	Stadsnära tätort/landsb.	2 422	622	1 258	286	336
Södra Hagundabygden	Stadsnära tätort/landsb.	3 756	692	2 000	90	602
Vängebygden	Stadsnära tätort/landsb.	2 464	547	1 223	111	436
Björklinge	Landsbygd	5 122	965	2 609	190	775
Skyttorpsbygden	Landsbygd	196	10	100	0	10
Vattholmabygden	Landsbygd	1 128	50	570	10	40
Almungebygden	Landsbygd	2 805	568	1 479	159	409
Järlåabygden	Landsbygd	2 112	343	1 165	101	242
Knutbybygden	Landsbygd	2 066	388	1 026	85	303
Norra Rasbobygden	Landsbygd	2 425	389	1 278	54	335
Södra Rasbobygden	Landsbygd	2 278	466	1 179	131	335
Västra Bäligebygden	Landsbygd	1 698	249	943	37	212

Boenderelaterade nyckeltal

Även om rådande fördelning av kommunbefolkningen på olika områden/miljöer är en god utgångspunkt vid fördelning av den framtida efterfrågan, kan man inte rakt av anta samma fördelning. Även övergripande boendetrender och preferenser behöver beaktas likväl som kommunens möjligheter eller vilja att möta efterfrågan för olika typer av boende i olika miljöer.

Preferenserna och nyproduktionen av bostäder har på senare år i Uppsala kommun allt mer handlat om lägenheter, dvs. boende i flerbostadshus, i relativt centrala lägen. Sett till hela bostadsstocken ligger fördelningen på 72% bostäder i flerbostadshus och 28% i småhus, medan nyproduktionen idag har en något större vikt mot flerbostadshus, 73%. Utrymmet för ytterligare ökning ter sig begränsat. I synnerhet beaktat att omständigheterna med såväl många seniorer (inte minst 40-talister) och studentkullar (90-talister) drivit på intresset att bo i lägenhet i staden på senare år. Så småningom kommer efterfrågan på seniorboende att plana ut och 90-talisternas intresse i stigande grad vändas mot småhusmarknaden när de går in i familjebildande åldrar.

Den urbana trenden är dock såpass stark och en så stor del av den beräknade befolkningstillväxten ligger i åldrarna 65+ att vi räknat med en fortsatt klar och t.o.m. förstärkt övervikt mot boende i flerbostadshus i den framtida utbyggnaden, 75% resp. 25% för boende i småhus. För detta talar även klimat-/hållbarhetsfrågan och behovet av ett mer resurseffektivt boende i tätare strukturer. Mot detta talar i viss mån en för många stark önskan att skapa ett eget livsutrymme på egen tomt i mer lågexploaterad miljö, med odlingsmöjligheter och närhet till naturen. Inget utesluter dock att väsentliga delar av detta går att uppfylla även inom ramen för boende i flerbostadshus, företrädesvis i stadens ytterområden eller i stadsnära tätorter.

Med fler boende i flerbostadshus kan bostadsytan per invånare förväntas minska något kommande årtionden, trots att stigande inkomster historiskt inneburit successivt ökad boyta. Antalet invånare per bostad antas därtill minska något från dagens nivå om 2,1 invånare per bostad till ca 2 invånare per bostad. En utveckling som framför allt drivs av en växande andel äldre i samhället, men motverkas i Uppsala i viss grad av nittiotalisternas familjebildning. Det vill säga, medan den ena gruppen får allt fler ensamboende kommer den andra gruppen i ökande grad bilda större hushåll.

Skillnaderna är dock betydande mellan olika boendemiljöer eller delar av staden, med betydligt lägre boyta per invånare i stadens centrala delar, där även antalet invånare per bostad är betydligt färre än i stadens ytterområden, i villaområdena, i kringliggande tätorter eller på landsbygden. Även om tillgången på områdesfördelad statistik är bristfällig för beräkning av dylika nyckeltal, har antaganden "verifierats" genom kontrollräkning mot totalen, dvs. att summan av antaganden per boendemiljö ger samma resultat som statistik och beräkningar för kommunen som helhet.

Med utgångspunkt i ovanstående har följande antaganden gjorts i beräkningen/fördelningen av behovet av bostäder/bostadsyta som ges av det befolkningsmässiga utfallsrummet enligt scenario Bas och scenario Hög.

Befolkning enl. scenarier	2010	2030B	2030H	2050B	2050H
Totalt	197 787	249 600	274 840	283 480	340 480

Antagande 1: Fördelning	2010	2030B	2030H	2050B	2050H
Centrum	7 %	6 %	6 %	6 %	5 %
Innerstad	18 %	18 %	17 %	17 %	16 %
Ytterstad	43 %	46 %	46 %	46 %	47 %
Villastad	9 %	9 %	9 %	9 %	9 %
Stadsnära tätort/landsbygd	13 %	13 %	14 %	14 %	15 %
Landsbygd	10 %	9 %	9 %	9 %	9 %

Antagande 2: Nyproduktion	2010	2030B	2030H	2050B	2050H
Flerbostadshus	73 %	75 %	75 %	75 %	75 %
Småhus	27 %	25 %	25 %	25 %	25 %

Antagande 3: Inv. per bostad	2010	2030B	2030H	2050B	2050H
Centrum/CBD	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4
Innerstad	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6
Ytterstad	2,1	2,1	2,1	2,1	2,0
Villastad	2,8	2,8	2,8	2,8	2,8
Stadsnära tätort/landsbygd	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5
Landsbygd	2,7	2,7	2,7	2,7	2,7
Flerbostadshus	2,0	2,0	2,0	2,0	1,9
Småhus	2,3	2,3	2,3	2,3	2,3
Totalt	2,1	2,0	2,0	2,0	2,0

Antagande 4: Boyta per inv.	2010	2030B	2030H	2050B	2050H
Centrum	35	35	35	35	35
Innerstad	38	35	35	35	35
Ytterstad	40	40	40	40	39
Villastad	59	59	59	59	59
Stadsnära tätort/landsbygd	55	52	52	52	52
Landsbygd	62	62	62	62	62
Flerbostadshus	38	37	37	37	37
Småhus	60	60	60	60	60
Totalt	45	44	44	44	44

Antagande 5: Exploateringstal	2030B	2030H	2050B	2050H
Centrum/CBD	1,6	1,7	1,7	1,8
Innerstad	1,3	1,4	1,4	1,5
Ytterstad	0,6	0,7	0,7	0,8
Villastad	0,3	0,3	0,3	0,3
Stadsnära tätort/landsbygd	0,4	0,4	0,4	0,4
Landsbygd	0,2	0,2	0,2	0,2

Givet dessa antaganden sker ca 70% av nyproduktionen kommande decennier inom ca en mils avstånd från stadskärnan, med tonvikt på det som idag kategoriserats som ytterstad, där mer än halva befolkningstillväxten kan förväntas äga rum av framför allt utrymmesskäl. Ytterstadsmiljön ökar därmed sin andel av kommunbefolkningen i såväl scenario Bas som scenario Hög, men dess mer centralt belägna delar kommer allt mer att inkorporeras i innerstadens sammanhållna kvartersstruktur.

Trots hög efterfrågan beräknas däremot både centrum och innerstaden minska sina andelar av kommunbefolkningen, till följd av begränsat utrymme för nyproduktion. Den ökning som ändå beräknas ske i dessa områden förutsätter en ökad boendetäthet med högre exploateringsgrad och något lägre bostadsyta per invånare. Men, det förutsätts också viss utbredning av den sammanhållna kvartersstaden mot ytterstadsområden som Kungsängen. En successiv omvandling av ytterstad till innerstadsmiljö kan sägas vara en förutsättning för såväl scenario Bas som scenario Hög att realiseras. Det är i hög grad innerstadsmiljö – gärna med god kontakt till såväl centrum som tågstationen – som efterfrågas.

Antagandena ger även en förhållandevis stark expansion i stadsnära tätorter och landsbygd, framför allt i scenario Hög. Vi talar här både om utbyggnad i befintliga tätorter och om möjligheten till helt nya bebyggelseområden med såväl flerbostadshus som småhus, men utanför Uppsalas tätortsavgränsning. Med hänvisning till pendlingsmöjligheter och hållbarhetsfrågan är stationslägen mest intressanta, men man får även räkna med god efterfrågan i andra områden på nära avstånd till Uppsala. Samtidigt, en dylik utveckling förutsätter även att det finns en politisk vilja att genomdriva den.

Villastadsmiljöerna och landsbygden antas i princip behålla sina andelar av kommunbefolkningen. Som nämnts kommer det med stor sannolikhet att finnas målgrupper som vill bo i småhus i mer lågexploaterad eller lantlig miljö även kommande decennier. Villastadsmiljöerna och landsbygden är viktiga för att kommunen ska kunna möta denna efterfrågan, som dock inte beräknas utgöra mer än ca 15% av den totala befolkningstillväxten vare sig i scenario Bas eller i scenario Hög. Den starka småhusprägel och jämförelsevis låga boendeintensiteten i dessa miljöer gör dock att andelen av det totala ytbehovet för bostadsutbyggnad blir väsentligt högre (>20%) i såväl scenario Bas som scenario Hög.

Befolkning	2010	2030B	2030H	2050B	2050H
Centrum	14 322	15 725	15 941	17 292	17 364
Innerstad	35 862	43 680	46 723	46 774	52 774
Ytterstad	85 697	113 568	126 426	130 401	160 026
Villastad	17 010	21 216	23 361	24 096	28 941
Stadsnära tätort/landsbygd	25 515	32 947	37 653	39 404	50 732
Landsbygd	19 383	22 464	24 736	25 513	30 643
Totalt	197 788	249 600	274 840	283 480	340 480
Flerbostadshus	136 329	173 245	191 229	197 385	237 997
Småhus	61 458	76 355	83 611	86 095	102 483

Bef.ökning från 2010	2030B	2030H	2050B	2050H
Centrum	1 403	1 619	2 971	3 043
Innerstad	7 818	10 861	10 913	16 913
Ytterstad	27 871	40 729	44 704	74 328
Villastad	4 206	6 352	7 086	11 931
Stadsnära tätort/landsbygd	7 433	12 139	13 889	25 217
Landsbygd	3 081	5 352	6 130	11 260
Totalt	51 812	77 052	85 692	142 692
Flerbostadshus	36 916	54 900	61 056	101 668
Småhus	14 896	22 153	24 637	41 024

Nya bostäder	2030B	2030H	2050B	2050H
Centrum	1 684	1 838	2 804	2 855
Innerstad	5 229	7 107	7 139	11 250
Ytterstad	13 272	20 863	22 802	39 205
Villastad	1 502	2 268	2 531	4 261
Stadsnära tätort/landsbygd	2 973	4 855	5 556	10 087
Landsbygd	1 141	1 982	2 270	4 170
Totalt	25 801	38 915	43 101	71 828
Flerbostadshus	19 351	29 186	32 326	53 871
Småhus	6 450	9 729	10 775	17 957

Ny bostadsyta, kvm	2030B	2030H	2050B	2050H
Centrum	49 107	56 664	103 969	106 496
Innerstad	166 062	272 560	274 359	484 366
Ytterstad	1 114 834	1 629 170	1 788 146	2 861 120
Villastad	248 173	374 751	418 081	703 936
Stadsnära tätort/landsbygd	309 956	554 661	645 695	1 234 740
Landsbygd	191 014	331 853	380 065	698 125
Totalt	2 079 145	3 219 660	3 610 314	6 088 782
Flerbostadshus	1 185 371	1 890 496	2 132 110	3 627 328
Småhus	893 774	1 329 164	1 478 204	2 461 454

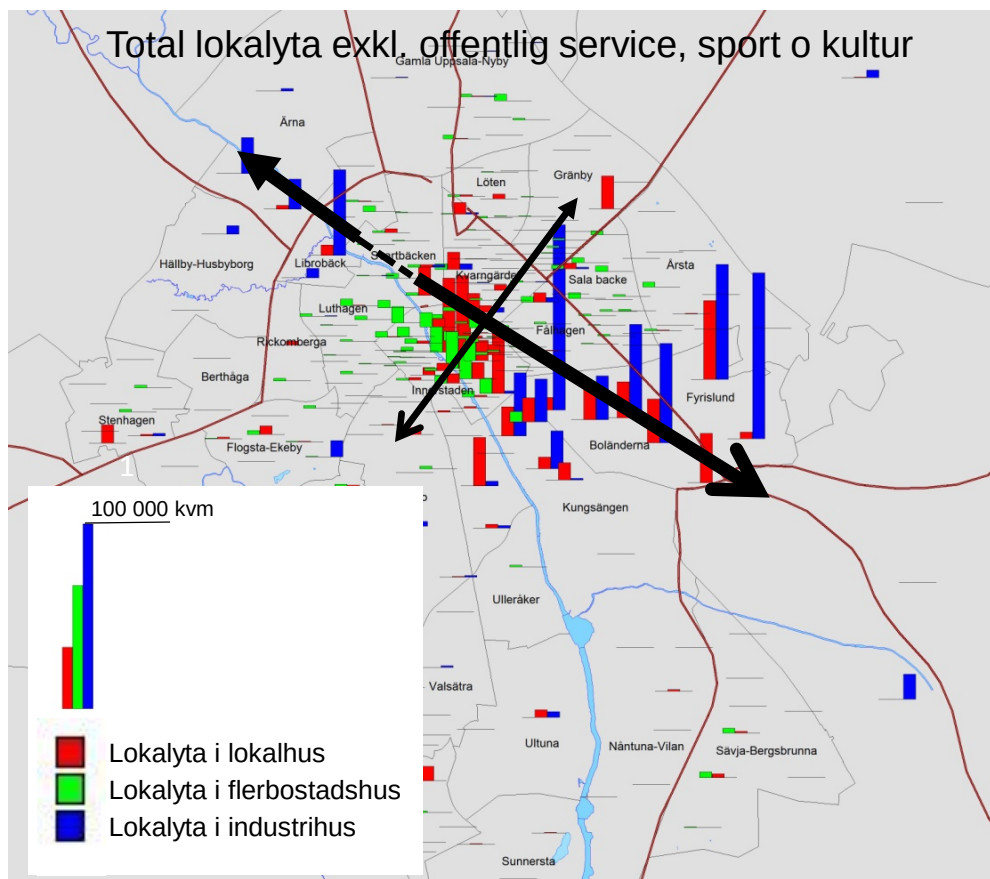
Markbehov, kvm	2030B	2030H	2050B	2050H
Centrum	38 365	41 665	76 448	73 956
Innerstad	159 675	243 357	244 963	403 638
Ytterstad	2 322 571	2 909 232	3 193 118	4 470 500
Villastad	1 034 053	1 561 464	1 742 004	2 933 067
Stadsnära tätort/landsbygd	968 611	1 733 317	2 017 796	3 858 563
Landsbygd	1 193 839	2 074 084	2 375 404	4 363 279
Totalt	5 717 114	8 563 118	9 649 732	16 103 002

Verksamhetsrelaterade nyckeltal

Uppsalas näringsliv står i dagsläget huvudsakligen på tre ben: De lokalknadsorienterade näringarna som drivs av befolkningsutvecklingen, inte minst handel och service, de specialiserade offentliga tjänsterna med regional/statlig finansiering (akademiska, universiteten och myndigheter) samt den FoU- och kunskapsintensiva produktionen inom Life Science.

Mer än två tredjedelar av näringslivet i kommunen kan bedömas vara inriktat på att tillgodose behov på den lokala marknaden och då till stor del genom den skattefinansierade sektorn. I scenario Bas sker ingen större förändring i detta avseende. Tvärtom beräknas den varuproducerande, exportorienterade sektorn minska till 2030, vilket ökar de lokala tjänstenäringarnas dominans i kombination med en ökad nettoutpendling till arbetsplatser i Stockholms län. I scenario Hög skisseras en betydligt starkare utveckling även inom den varuproducerande sektorn samt tillhörande företagstjänster, vilket ger en mer balanserad lokal ekonomi och ett avsevärt lägre pendlingsberoende till Stockholm.

Vad gäller utbyggnaden av lokalyta för verksamhet finns idag en koncentration till axeln Librobäck-Boländerna, med utlöpare från centrum mot Kåbo (Akademiska, universitetet, Science Park) och på senare år även åt andra hållet (kultur o kongress, Gränby). Mycket talar för en fortsatt koncentration av efterfrågan till dessa axlar, men med olika tonvikt på områden beroende av scenario, då behoven av lokalyta skiljer sig tämligen markant mellan Bas och Hög. De strukturella skillnaderna med avseende på näringslivets sammansättning mellan scenarierna innebär också skillnader i hur stor markresurs som behöver tas i anspråk för att möta behoven.

Efterfrågan på kontorslokaler har en stark koncentration till de mest centrala delarna av Uppsala. Vakansgraden stiger avsevärt med avståndet till centrum. För industriella ändamål har tonvikt delvis

skiftat från Boländerna till Librobäck på senare år. I de centrumnära delarna av både Boländerna och Librobäck finns emellertid ett tydligt omvandlingstryck mot verksamhet (och boende) med högre förädlingsvärde i förhållande till markanvändningen. Och inom handeln, som upplevt exceptionellt tillväxt senaste decenniet och behöver ”växa i kostymen”, erbjuder befintliga lägen goda expansomöjligheter. Utanför staden går detaljhandeln sannolikt en fortsatt tynande tillvaro till mötes, med reservation för eventuella initiativ med handel kopplat till exempelvis E4:an såsom vid Fullerö-motet.

Verksamheter av industriell karaktär, inkl. bygg, transport, lager, avfallshantering och vatten-/värmeverk, återfinns idag till stor del i lägen mycket nära innerstaden i Boländerna, Kungsängen och Librobäck. Medan exempelvis kunskaps-/personalintensiv tillverkning har anledning att finnas i sådant läge, är många ytkrävande verksamheter snarast betjänta av lägen med låg markhyra och bra logistikförutsättningar. Med tanke på att medelhyran för industrilokaler är ca hälften av den för moderna kontor och markåtgången dessutom betydligt högre för industri än för kontor, framstår dagens struktur som oändamålsenlig för morgondagens behov.

Det torde finnas goda förutsättningar att på längre sikt fullfölja strategin att flytta ytkrävande verksamhet till bättre lämpade lägen, exempelvis vid nya E4:an, för att skapa utrymme för nya verksamheter med större centralitetsbehov i befintliga industriområden nära innerstaden. Även för tillkommande verksamheter inom bl. a lager/logistik torde områden intill E4:an tilldra sig stort intresse.

Successivt ökad tyng mot kontorsnäringar har medfört minskade lokal- och markbehov i relation till såväl befolknings- som sysselsättningsökningen, dvs. yteffektiviteten i näringslivet har ökat och beräknas fortsätta öka. En utveckling som även stöds av allt mer flexibla arbetsförhållanden, där distansarbete någon dag i veckan eller under längre perioder blir allt vanligare. I takt med stigande priser på den lokala fastighetsmarknaden blir företag och organisationer även mer intresserade av att begränsa kostnader genom yteffektiva lösningar som t ex kontorslandskap istället för individuella arbetsrum. En ökad knapphet om markresursen och stigande priser kan antas ge en något ökad yteffektivitet/densitet generellt samt få större genomslag i scenario Hög än i scenario Bas.

I många verksamheter finns även en vilja att expandera inom befintlig kostym så länge det går, men man blir ändå tvungen att utöka sina lokaler vid någon tidpunkt om tillväxten är hög. Osäkerheten i var/när dessa ”brytpunkter” infaller försvårar bedömning av utrymmesbehov, inte minst inom utbildning och vård men även inom viss industri etc. Beroende av hur nära brytpunkten aktörer befinner sig kan ytbehoven skilja sig avsevärt givet samma tillväxtantaganden.

Med utgångspunkt i ovanstående samt scenario Bas resp. scenario Hög har nedanstående indata samt antaganden använts vid bedömning av ytbehov för verksamhet kommande decennier. Det bör noteras att även om nyckeltal och fördelningar stämts av mot tillgängliga data och uppgifter i den mån sådana finns är de som regel förknippade med betydande osäkerhet och påverkas i hög grad av hur aktörerna – framför allt investerarna men även kommunen som planmonopol – slutligen väljer att hantera tillväxten.

Sysselsatta enligt scenarier	2010	2030 Bas	2030 Hög	2050 Bas	2050 Hög
Sysselsatt dagbefolkning	91 220	108 450	129 175	123 580	158 323
Varuproduktion	13 501	12 363	17 955	11 864	18 207
Företagstjänster	11 950	17 244	23 897	20 638	32 140
Förmedlingstjänster	14 230	14 641	19 376	17 301	23 907
Privat service	15 143	21 706	22 385	25 909	28 971
Offentlig service	36 306	42 402	45 744	47 996	54 897
Sysselsatt nattbefolkning	94 920	117 230	130 250	130 610	159 690
Nettoutpendling	3 700	8 780	1 075	7 030	1 367

Antagande 1: Branschstruktur	2010	2030B	2030H	2050B	2050H
Industriell verksamhet	7,0%	5,0%	6,6%	3,4%	5,3%
Byggverksamhet	6,8%	5,5%	6,5%	5,5%	5,5%
Jord o skogsbruk, utvinning	1,0%	0,9%	0,8%	0,7%	0,7%
VARUPRODUKTION	14,8%	11,4%	13,9%	9,6%	11,5%
Företagstjänster	12,1%	14,9%	17,5%	15,7%	19,3%
Finans o försäkring	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%
FÖRETAGSTJÄNSTER	13,1%	15,9%	18,5%	16,7%	20,3%
Detaljhandel	6,5%	5,6%	5,7%	5,7%	5,7%
Partihandel	2,7%	2,3%	2,7%	2,4%	2,7%
Transporter/logistik	4,2%	3,7%	4,2%	3,8%	4,3%
Telekommunikationer	0,4%	0,4%	0,7%	0,5%	0,7%
Handel med o rep. av motorf.	1,8%	1,5%	1,7%	1,6%	1,7%
FÖRMEDLINGSTJÄNSTER	15,6%	13,5%	15,0%	14,0%	15,1%
Vård och omsorg	20,0%	19,7%	17,8%	19,3%	17,4%
Utbildning, FoU	14,3%	14,0%	12,7%	14,2%	12,5%
Offentlig förvaltning	5,5%	5,4%	4,9%	5,3%	4,8%
OFFENTLIG SERVICE	39,8%	39,1%	35,4%	38,8%	34,7%
Hotell o restauranger	2,8%	3,2%	3,4%	3,3%	3,7%
Kulturella o pers tjänster	4,8%	6,5%	5,0%	7,0%	5,3%
Vård, omsorg	2,0%	2,5%	2,0%	2,6%	2,0%
Utbildning	4,0%	4,2%	3,8%	4,3%	4,0%
Fastighetsservice	2,0%	2,4%	2,1%	2,5%	2,2%
Ideella organisationer	1,0%	1,2%	1,0%	1,3%	1,1%
PRIVAT SERVICE	16,6 %	20,0 %	17,3 %	21,0 %	18,3 %

Antagande 2	Kvm per ny sysselsatt				Lokaltyp			
Yta per sysselsatt/lokaltyp	2030 B	2030 H	2050 B	2050 H	Kontor	Ind./log.	Handel	Service
Industriell verksamhet	50	48	40	38	30 %	70 %		
Byggverksamhet	20	19	20	19	30 %	70 %		
Företagstjänster	20	19	18	17	100 %			
Finans o försäkring	20	19	18	17	100 %			
Detaljhandel	80	76	75	71			100 %	
Partihandel	90	86	80	76		100 %		
Transporter/logistik	100	95	90	86		100 %		
Telekommunikationer	25	24	20	19	100 %			
Handel med o rep. av motorf.	45	43	40	38		50 %	50 %	
Vård och omsorg-off.regi	30	29	30	29				100 %

Utbildning, FoU-off.regi	40	38	40	38		100 %
Offentlig förvaltning	23	22	20	19	100 %	
Hotell o restauranger	25	24	25	24		100 %
Kulturella o pers tjänster	20	19	20	19		100 %
Vård, omsorg-priv.regi	30	29	30	29		100 %
Utbildning-priv.regi	35	33	35	33		100 %
Fastighetsservice	20	19	25	24	100 %	
Ideella organisationer	20	20	20	19	100 %	

Antagande 3: Fördelning av ytbehov 2030/2050	Kontor		Industri/logistik		Handel		Service	
	Bas	Hög	Bas	Hög	Bas	Hög	Bas	Hög
Centrum	55 %	54 %			23 %	23 %	15 %	15 %
Innerstad	14 %	13 %			7 %	7 %	15 %	15 %
Ytterstad	27 %	30 %	85 %	88 %	52 %	52 %	55 %	55 %
Villastad	1 %	1 %			2 %	2 %	5 %	5 %
Förort	3 %	2 %	5 %	7 %	15 %	15 %	9 %	9 %
Landsbygd			10 %	5 %	1 %	1 %	1 %	1 %

Antagande 4: Exploateringstal	Kontor		Industri/logistik		Handel		Service	
	Bas	Hög	Bas	Hög	Bas	Hög	Bas	Hög
Centrum	1,6	1,7			1,4	1,5	1,5	1,5
Innerstad	1,2	1,3			1	1,1	1	1
Ytterstad	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,5	0,4	0,4
Villastad	0,3	0,3			0,4	0,4	0,3	0,3
Förort	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
Landsbygd			0,2	0,2	0,4	0,4	0,4	0,4

Totalt sett är bilden att staden, oavsett scenario, verksamhetsmässigt behöver växa främst i de centrala delarna samt lättillgängliga ytterområden lämpade för mer ytkrävande verksamhet. Koncentrationen till centrum är i relativa termer större i scenario Bas än scenario Hög – till följd av ett större tyngd på kontor/service och svag utveckling inom den ytterstadsorienterade industrin – men rent numerärt innebär scenario Hög en större utmaning för alla typer av verksamhetsrelaterade ytbehov i alla miljöer.

De totala utbyggnadsbehoven beräknas uppgå till ca 0,5-1,2 miljoner kvm lokalyta fram till 2030 samt 0,9-2 miljoner kvm lokalyta till 2050 beroende av scenario. Markbehovet beräknas i grova tal till mellan 1 och 3 miljoner kvadratmeter i perspektivet 2030 resp. 2 till 5 miljoner kvadratmeter i perspektivet 2050, beroende av scenario. En avsevärd markresurs kommer således behöva tas i anspråk för att möta efterfrågan – i synnerhet om man vill ha beredskap att hantera varuproduktionens mer ytkrävande behov, som framför allt ingår i scenario Hög.

För att möta efterfrågan behöver stadens centrala delar avlastas uppgifter som den hyser idag men som på sikt lika gärna kan ligga i utkanten av staden, för att bereda rum för expansion inom kontorsnärings och service. Utanför staden, främst i anslutning till E4:an, de större stråken och befintliga "hot spots", ligger samtidigt en stor del av potentialen till nyetableringar inom industri, partihandel,

lager/logistik samt handel med motorfordon och detaljhandel. I scenario Hög kan även intresset för etablering i stadsnära tätort/landsbygd förväntas öka, som prisvärt alternativ till etablering i staden och dess ytterområden.

Sysselsatta (dagbef) Tillväxt från 2010	2030 bas...hög				
	Industri/logistik	Kontor	Handel	Service	Totalt
Totalt	-900...5 500	6 500...16 000	130...1 700	11 500...15 000	17 230...38 200
Centrum		3 720...8600	30...450	1 800...2 200	5 950...11 550
Innerstad		1 000...2 150	20...100	1 800...2 200	2 920...4 670
Ytterstad	-800...3 900	1 710...4 750	60...850	6 250...8 250	7 200...17 800
Villastad		50...150	0...30	500...700	710...1 210
Stadsnära tätort/landsbygd	50...325	200...350	20...250	1 000...1 300	1 070...2 320
Landsbygd	50...275		0...20	150...350	150...450

Sysselsatta (dagbef) Tillväxt från 2010	2050 bas...hög				
	Industri/logistik	Kontor	Handel	Service	Totalt
Totalt	600...8 250	10 800...26 250	1 200...3 400	20 000...29 100	32 600...67 000
City		6 000...14 200	300...780	3 000...4 300	9 300...19 280
Innerstad		1 500...3 400	90...220	3 000...4 300	4 590...7 920
Ytterstad	450...7 300	2 900...7 900	560...1 800	11 000...16 100	14 910...33 100
Villastad		100...250	30...70	1 050...1 500	1 180...1 820
Stadsnära tätort/landsbygd	75...550	300...500	200...500	1 750...2 600	2 325...4 150
Landsbygd	75...400		10...30	200...300	285...730

Lokalyta, tusen kvm Tillväxt från 2010	2030 bas...hög				
	Industri/logistik	Kontor	Handel	Service	Totalt
Totalt (tusent kvm)	0...355	135...335	10...121	318...405	463...1 216
Centrum		75...180	2...30	50...60	127...270
Innerstad		20...45	1...8	50...60	71...113
Ytterstad	-10...310	35...100	5...60	170...225	200...695
Villastad		1...3	0...2	15...20	16...25
Stadsnära tätort/landsbygd	5...25	4...7	2...20	30...35	41...87
Landsbygd	5...20		0...1	3...5	8...26

Lokalyta, tusen kvm Tillväxt från 2010	2050 bas...hög				
	Industri/logistik	Kontor	Handel	Service	Totalt
Totalt (tusent kvm)	60...500	218...500	89...237	570...800	937...2 037
City		120...270	20...55	85...120	225...445
Innerstad		30...65	6...15	85...120	121...200
Ytterstad	50...440	60...150	45...125	315...440	470...1 155
Villastad		2...5	2...5	30...40	34...50
Stadsnära tätort/landsbygd	5...35	6...10	15...35	50...70	76...150
Landsbygd	5...25		1...2	5...10	11...37

Markbehov tusen kvm Tillväxt från 2010	2030 bas...hög				
	Industri/logistik	Kontor	Handel	Service	Totalt
Totalt (tusent kvm)	15...1 175	185...460	23...254	805...1 035	1 028...2 924
Centrum		60...130	2...25	40...50	102...205
Innerstad		20...45	1...10	65...75	86...130
Ytterstad	-30...970	90...250	15...150	530...700	605...2 070
Villastad		5...15	0...6	65...85	70...106
Stadsnära tätort/landsbygd	15...80	10...20	6...60	95...110	126...270
Landsbygd	30...125		0...3	10...15	40...143

Markbehov tusen kvm Tillväxt från 2010	2050 bas...hög				
	Industri/logistik	Kontor	Handel	Service	Totalt
Totalt (tusent kvm)	200...1 640	300...685	223...506	1 455...2 040	2 178...4 871
Centrum		95...200	20...45	70...100	185...345
Innerstad		30...65	10...20	105...150	145...235
Ytterstad	155...1 375	150...375	140...310	985...1 375	1 430...3 435
Villastad		10...20	5...15	125...165	140...200
Stadsnära tätort/landsbygd	15...110	15...25	45...110	155...220	230...465
Landsbygd	30...155		3...6	15...30	48...191

Referenser

Arena för Tillväxt	Regionförstoring i Mälardalen- En studie av pendlingsmönster och boendekostnader (2002)
Arena för Tillväxt	Kunskapssamhällets geografi (2003)
Arena för Tillväxt	Lokal och regional attraktionskraft (2006)
Arias, A m fl	Geography and international trade (2012)
Baltic Development Forum	The Top of Europe Recovering: Regional Lessons from a Global Crisis (2010)
Bathelt, Malmberg, Maskell	Clusters and Knowledge: Local Buzz, Global Pipelines and the Process of Knowledge, DRUID Working papers 02-12 (2012)
Borg A, Eklund K	Ny ekonomi – nya finansmarknader (Ekonomisk Debatt, nr 6, 2000)
Brundtland kommissionen	Vår gemensamma framtid” – “Our Common Future” (1987)
Canton, J	The extreme future – the top trends that will reshape the world in the next 20 years (2007)
CFUNK	Kreativitet och attraktivitet i platser, städer och regioner (Handelshögskolan i Jönköping)
Cripps F m fl	Regional Challenges in the perspective of 2020 – Regional disparities and future challenges (2009)
Edvinsson R	Den svenska strukturcykelmodellen (Historisk Tidskrift, 2010)
ESPN	Territorial dynamics in Europe – Trends in accessibility (2009)
ESV	Nyckeltal i statlig verksamhet (2006)
EU-kommissionen	Forsknings- och innovationsstrategier för smart specialisering (2012)
EU-kommissionen	Global Europe 2050 (2011)
EU-kommissionen	Innovation Union Atlas (2011)
EU-kommissionen	Regional Innovation Scoreboard (http://www.proinno-europe.eu/page/regional-innovation-scoreboard)
Field, John	Social Capital” (2008)
Fjärtorp J	Bör kommuner eftersträva befolkningstillväxt? (Lunds Universitet 2012)
Florida R	Cities and the creative class (2005)
Florida, Richard	The Rise of the Creative Class and How It's Transforming Work, Life, Community and Everyday Life”, (2002)
Globaliseringsrådet	Utvecklingskraft och omställningsförmåga – en globaliserad svensk ekonomi (slutrapport 2009)
Global Utmaning	Urbaniserad värld – nya steg mot hållbara städer (2011)
Hallin E	Partnerskap i praktiken – strukturfondspartnerskapet för Östra Mellansverige (Linköpings Universitet, 2010)
Hedlund G, Montin S (red)	Governance på svenska (2009)
HUI	Konsekvensanalys Storvreta – en förenklad analys av förutsättningar för och konsekvenserna av utökad handel i Fullerö
Högskoleverket	Kvinnor och män i högskolan, Rapport 2008:20 (2008).
Institutet för framtidsstudier	The future landscape? (2008)
Institutet för framtidsstudier	Growth and Longevity from the Industrial Revolution to the Future of an Aging Society (2006)

ITPS	Den nya ekonomin – en studie med regionalt perspektiv utifrån debatten och litteraturen (2001)
ITPS	Indikatorer för uppföljning av regional tillväxt (2008)
ITPS	Regionernas tillstånd (2006)
Jönköpings kommun	Mark- och lokalbehov. Bedömning fram till år 2050 inom Jönköpings kommun (2009)
Karlsen J m fl	The challenge of constructing regional advantages in peripheral areas: The case of marine biotechnology in Tromsø, Norway” (Entrepreneurship & Regional Development 2011)
Kasselstrand E	Den nya ekonomiska geografin (Lunds Universitet, 2010)
Kommerskollegium	Made in Sweden? Ett nytt perspektiv på relationen mellan Sveriges import och export, 2010:6 (2010)
Krugman P	Geography and Trade (Lectures in Leuven, 1991)
Krugman P	The new economic geography, now middle-aged (presentation Association of American Geographers, 2010)
Krugman P	Increasing returns and economic geography (Journal of Political Economy, 1999)
Lundqvist K	Perspektiv på nätverkssamhällets framväxt – mot en ny ekonomi och en ny arbetsvärld (VINNOVA, 2001)
Länsstyrelsen i Västmanland	Regionalt utvecklingsprogram Västmanlands län 2007 – 2020 (2007)
Malmberg A	Klusterdynamik och regional näringslivsutveckling – begreppsdiskussion och forskningsöversikt” (ITPS, 2002)
Mälardalsrådet	Arbetspendling i Stockholm-Mälardalenregionen 2008
Nadolny, A J (ed.)	The future of Europe – Sustainable development and Economic growth? (2007)
Nutek och IVA	Prognoser, visioner och förhoppningar – vad händer om experterna spår rätt? (2007)
OECD	Compact City Policies – a comparative assessment (2012)
OECD	Promoting growth in all regions (2012)
OECD	The Knowledge-based economy (1996)
Orvet, J, Carlsson, A	Noded – The Untouchable business(2009)
Pardee Center for International Futures	Reducing global poverty – patterns of potential human progress (2008)
Popcorn F, Hanft A	Dictionary of the future (2001)
Porter M E	The Competitive Advantage of Nations, States and Regions (presentation vid Harvard Business School, 2009)
Porter M E	The Competitive advantage of nations (Harvard Business Review, 1990)
Putnam, Robert	Bowling Alone” (2000)
Randers J	2052 - A Global Forecast for the Next Forty Years (Romklubben, 2012)
Regeringen	En nationell strategi för regional konkurrenskraft och sysselsättning 2007–2013 (2006)
Region Skåne	Image och attraktionskraft i Skåne (2010)
Region Skåne	Skånes kreativa kapacitet – talang, tolerans och den kreativa klassen (2010)
Regionförbundet Uppsala	Uppländsk Drivkraft – regionalt utvecklingsprogram för Uppsala län (2008)
Reglab	Innovationsindex 2011 – Regional förmåga till ekonomisk förnyelse (2011)
Rohner, D	Reputation, group structure and social tensions (2010)

Schumpeter J	The Fundamental Phenomenon of Economic Development, in The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest, and the Business Cycle (Harvard University Press, 1934/1959)
SCB	Bostads- och byggnadsstatistisk årsbok 2012 (2012)
Schön, L	En ny svensk ekonomisk historia. Tillväxt och omvandling under två sekel. (SNS förlag, 2000):
SIKA	RES 2005–2006 – Den nationella resvaneundersökningen (2007)
SKL	Välfärdsmyteriet (2008)
SKL/Arena för Tillväxt	Rent spel - en bok om hållbar tillväxt på lokal och regional nivå (2007)
SOU 2007:60	Klimat- och sårbarhetsutredningen (2007)
SOU 2004:43	Den könsuppdelade arbetsmarknaden (2004)
SOU 2000:87	Regionalpolitiska utredningens slutbetänkande (2000)
Steen&Ström	Överetablering av detaljhandelsyta i Sverige – verklighet eller myt?
Stockholms läns landsting	RUFS 2010
Stockholms läns landsting	Befolkning, sysselsättning och inkomster i Östra Mellansverige – rev. framskrivningar till år 2050 (2012)
Stockholms läns landsting	Framskrivning av befolkning och sysselsättning i Östra Mellansverige – scenarier för kommuner och tätorter till år 2050 (2013)
Stockholms stad	Befolkning och bostadsbyggande i Stockholm – prognos år 2030 (2004)
Stockholm-Mälardalenregionen	Specialisering och tillväxt i Stockholm-Mälardalenregionen – Vad betyder regionens kluster? (Länsstyrelserna i Stockholm - Mälardalenregionen 2004)
STUNS	Välgval Uppsala – frågor för framtiden (Delrapport från arbetet med en strategi för långsiktigt värdeskapande företagande, 2011)
Sweco Eurofutures	Framtidsstudier bland annat för SIDA, regioner och kommuner (2006 -)
Sweco Eurofutures	Strukturrapport Upsala. Underlag till ÖP 2010 (2009)
Sweco Eurofutures	Tillväxt Uppsala. Ett analys och argumentationsverktyg (2011)
Sweco Eurofutures	Internationella trender som påverkar samhällsplanering och samhällsutveckling i Sverige till 2050 (2012)
Söderström Hans T	Ekonomirådets rapport 2001: kluster.se – Sverige i den nya ekonomiska geografin (SNS 2001)
Söderqvist Tralau, Marie	Status – vägen till lycka (2009)
Tallberg P (red)	Flernivåstyrning – framgångsfaktor för kommuner, regioner och staten (Region Skåne m fl, 2010)
Tillväxtanalys	Indikatorer för uppföljning av regional tillväxt (2012)
Tillväxtanalys	Regional attraktivitet – tillväxtmotor i en global verklighet (2012)
Tillväxtanalys	Tillväxtfakta (2010)
Tillväxtanalys	Urbanisering, storstäder och tillväxt – en kunskapsöversikt kring sambandet mellan städer och ekonomisk tillväxt (2006)
Tillväxtanalys	Arbetspendling i storstadsregioner – en nulägesanalys (2011)
Tillväxtverket	Livsmiljön som attraktionskraft – erfarenheter från EU:s strukturfonder 2000 - 2006 (2006)
Tillväxtverket	http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/insatserfortillvaxt/tematillvaxt/varsynpatillvaxt/hallbartillvaxt.4.3000de001362a9266c21cd.html

Toffler, Alvin	Future shock (1970)
Trafikanalys	Arbetspendling i storstadsregioner – en nulägesanalys (2011)
Uppsala kommun	Områdesfakta 2013 (2013)
Uppsala kommun	Översiktsplan 2010 för Uppsala kommun (2010)
Uppsala kommun	Branschstrukturer i Uppsalas stadsdelar (Niklas Berglind 2009)
Uppsala kommun	Utbudsanalys (Ellen Iraneus 2013-08-23)
Vickerman R m fl	Accessibility and Economic Development in Europe (Regional Studies, 2010)
VISANU	Tillväxtens drivkrafter – faktorer som påverkar ekonomisk tillväxt i nationer, regioner och företag (2009)
Vectura	Nulägesanalys av trafiksystemets brister ur ett arbetspendlarperspektiv (2011)
Världsbanken	Global economic prospects (2009)
Västra Götalandsregionen	Västsverige och den nya ekonomiska geografin I och II (2003 och 2005)
Västra Götalands regionen	Ökad tillväxt och en bättre miljö – regionförstoring (2007) och Västsverige och den nya ekonomiska geografin I och II (2003 och 2005)
World Resources Institute	Nature in performance (2011)
WSP	Bebyggelselokaliseringens betydelse för koldioxidutsläpp och tillgänglighet (2011)